

Statistical Analysis the Effect of Menstruation on Women's Rights and Responsibilities Statistical

Nafiseh Karimi Yazdi ¹, Ebrahim Yaghouti ^{2*}

1. Lecturer, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Tehran Central Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) Email: karimiyazdi1395@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Tehran Central Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Received: 15 Jan 2026 **Revised:** 01 Mar 2026 **Accepted:** 03 Mar 2026 **Available Online:** 21 Mar 2026

Abstract

Women's rights are one of the issues that have always been the focus of jurists and juristic. From the legal point of view, considering the natural rights of women is the first step towards their rights. This important issue may not be achieved unless figuring on private circumstances they experience throughout their lives. Mere studies of jurisprudence is not enough to legislating, but for a better understanding of legislation, these situations must be examined from the perspective of psychology, sociology, and common sense. One of the main gaps in women's rights is the neglect of women's rights during her monthly discomfort. Adverting to women's rights and responsibilities during menstruation is one of their natural rights, which is a necessary time for drafting positive laws and their citizenship rights in all modern legal systems. Based upon this issue this, we examine whether it can be applied to family disputes, divorce cases, important decisions during life, work efficiency and how much it may be effective to Reduced punishment. One of the innovative aspects of the advanced research is that the field method and the preparation of a 20-question questionnaire were used (in 5 areas: divorce, marriage, transactions, committing crimes and punishments, employment). According to the analysis of statistical test data by SPSS software and one-sample t-test, we did not consider this situation of women and did not approve any law or protective measures. Menstruation should also be like a mental and physical illness that affects public rights, work, family and penalties. Approving some specific laws is highly suggested.

Keywords: Physical Condition, Women's Rights, Responsibility, Menstruation.

Please Cite This Article As: Karimi Yazdi, N & Yaghouti, E (2026). "Statistical Analysis the Effect of Menstruation on Women's Rights and Responsibilities Statistical". *Iranian Health System Law*, 2(1): 73-99.

Copyright

This is an open access article distributed under CC BY 4.0 License.

© 2026 The Authors.

تحلیل آماری تاثیر قاعدگی بر حقوق و مسؤولیت بانوان

نفیسه کریمی یزدی^۱، ابراهیم یاقوتی^{۲*}

۱. مدرس، گروه فقه و مبانی فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسؤول)
Email: karimiyazdi1395@gmail.com

۲. دانشیار، گروه فقه و مبانی فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۲۵ تاریخ ویرایش: ۱۴۰۴/۱۲/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۲/۱۲ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۱/۰۱

چکیده:

از جمله مباحثی که همواره مورد توجه فقها و حقوقدانان بوده است، حقوق زنان است. از منظر حقوقی توجه به حقوق طبیعی زنان اولین گام برای احقاق حقوق آنهاست که این مهم حاصل نمی‌شود مگر با عنایت به وضعیت‌های خاص آنها که در طول حیاتشان تجربه می‌کنند. صرف مطالعه‌ی فقهی برای وضع قانون مکفی نیست بلکه برای فهم بهتر برای قانون‌گذاری، باید از منظر روانشناسی و جامعه‌شناسی و عرف هم این وضعیت‌ها را بررسی کرد. یکی از خلأهای بزرگ حقوق غفلت از حقوق زن در دوران ناراحتی‌های ماهانه اوست. توجه به حقوق و مسؤولیت‌های زنان در دوران قاعدگی از جمله حقوق طبیعی آنهاست که زمینه‌ی لازم برای تدوین قوانین مثبت و به‌حق در حقوق شهروندی آنها را در کلیه‌ی نظام‌های حقوقی معاصر ضروری می‌سازد. در این مقاله بررسی می‌کنیم که قاعدگی می‌تواند بر مشاجرات خانوادگی، پرونده‌های طلاق، تصمیمات مهم در طول دوران زندگی، رانندگی و انجام جرم‌ها و به‌تبع آن قائل شدن تخفیف مجازات برای ایشان، مؤثر باشد. از جنبه‌های نوآورانه‌ی تحقیق پیش‌رو این است که از روش میدانی و تهیه پرسشنامه‌ی ۲۰ سؤالی و محقق‌ساخته (در ۵ محور طلاق، ازدواج، معاملات، انجام جرم و مجازات، اشتغال) استفاده شد. بنا بر تحلیل داده‌های آزمون آماری از طرق نرم‌افزار SPSS و آزمون t تک نمونه‌ای، در مقام اثبات یا رد فرضیه، قانون ما اصلاً به این حالت بانوان توجهی نداشته و هیچ قانونی را تصویب نکرده و یا حتی اقدامات حمایت‌گرانه‌ای را انجام نداده است و باید قاعدگی هم مانند یک بیماری روحی و جسمی که مؤثر در حقوق عمومی، کار، خانواده و جزائیات است؛ در نظر بگیریم و قوانین خاص و ویژه برای آن تصویب نماییم.

کلمات کلیدی: وضعیت جسمانی، حقوق زنان، مسؤولیت، قاعدگی.

مقدمه

منصفانه‌ترین حقوق در قوانینی وجود دارد که با توجه به طبیعت و ویژگی‌های جسمانی طبیعی زنان و مردان وضع شده باشد، زیرا خداوند با در نظر گرفتن ابعاد وجودی انسان آن‌ها را در زن و مرد به ودیعه قرار داده است. زنان در طول دوره‌ی حیاتشان وضعیت‌های مختلفی را تجربه می‌کنند. این وضعیت‌ها به دلایل فطری و قهری در درون زنان نهادینه شده است و ناشی از خلقت زنان می‌باشد. یکی از دردها و ناراحتی‌هایی که زنان در طول عمر خود با آن روبه‌رو هستند بدون آن‌که در تحقق این وضعیت دخیل باشند و البته به نوعی نعمت هم حساب می‌شود، مسأله‌ی قاعدگی زنان می‌باشد که یکی از وضعیت‌های خاص جسمانی بانوان به شمار می‌رود که عوارض و ناراحتی‌هایی را با خود به همراه دارد. این عارضه در تمامی زنان فراگیر و طبیعی می‌باشد، اما این طبیعی بودن و فراگیر بودن نباید امری عادی و بی‌اهمیت تلقی شود. زنان در این دوران به دلیل شرایط خاص و ویژه‌شان مستعد و مستحق مراقبت‌های بیشتری نسبت به مردان می‌باشند. برای احقاق حقوق زنان باید به این حقوق فطری و طبیعی توجه داشت. بنیان حقوق بشر معاصر نیز کم‌وبیش مبتنی بر حقوق طبیعی است. همچنین در بسیاری از مباحث و استدلال‌های فلسفی معاصر، حقوق طبیعی به‌عنوان مناطی مطمئن و جهان‌شمول برای ارزیابی اعتبار حقوق بشر کنونی تأکید شده است. حقوق طبیعی مبتنی بر قوانین طبیعی انسان به‌مثابه سرچشمه‌ی هر حق طبیعی انسانی تلقی می‌شود (جاوید، ۱۳۸۸: ۲۴).

با توجه به همین وضعیت‌های جسمانی خاص زنانه که به‌طور فطری در طبیعت زنان قرار داده شده، زنان می‌توانند مدعی حقوق خود در هر جامعه‌ای اعم از الهی یا انسانی باشند، هرچند که توقع آن می‌رود که در جوامع اسلامی و ایران بهتر و شایسته‌تر به این مطالبات زنانه توجه داشته باشند چراکه در خانواده‌های ایرانی زن نقش محوری و کلیدی دارد و نادیده گرفتن او در خانواده اغلب موجب برهم خوردن نظام خانواده می‌شود و در جامعه ما نیز به این نکته توجه می‌شود، مضافاً بر اینکه بر کشور ما نظام جمهوری اسلامی حکم‌فرماست، پس انتظار می‌رود تا به شکل عادلانه‌تری شرایط افراد در قانون و حقوق کشورمان لحاظ شود. با نگاه فقهی، پزشکی، روانشناسی، حقوقی و عرفی به وضعیت جسمانی زنان در دوران قاعدگی می‌توان گفت که حقوق زنان و مردان جهت رعایت انصاف باید متفاوت باشد و اصل برابری زنان و مردان در حقیقت اجحاف و خیانت به جامعه‌ی زنان است. پس باید در تمامی حوزه‌های حقوق اداری و استخدامی، کیفری و جزائیات و عمومی قوانین خاص و ویژه‌ای برای بانوان تصویب شود و رعایت نکردن و توجه نکردن به این وضعیت خاص جسمانی زنان در دوران قاعدگی نه تنها غیر عادلانه می‌باشد بلکه می‌تواند بنیان هر نوع تبعیض ناروا در حق زنان باشد. مطمئناً هر نظام حقوقی که این وضعیت‌های جسمانی و طبیعی زنانه را در تصویب قوانین خود لحاظ نکند، نمی‌تواند خود را نظامی عادلانه قلمداد کند.

۱- لزوم بیان صریح مسأله

پرسش اصلی تحقیق بدین‌صورت است که قاعدگی چه تأثیری می‌تواند بر وضعیت حقوقی و مسئولیت‌های بانوان داشته باشد که در زمینه‌های مختلف باید بررسی شود. امروزه شاید در اغلب نظام‌های حقوقی و کیفری در جوامع مختلف، حمایت‌هایی از زنان به لحاظ رفتارهای عرفی به دلیل تفاوت‌های طبیعی آفرینشی مورد پذیرش قرار گرفته باشد اما اساساً جنسیت و توجه به وضعیت‌های جسمانی زنان عاملی برای تفاوت در مجازات‌ها و یا جرم‌انگاری‌ها نیست و رویکردهای مثبت (تبعیض‌های حمایتی) را شامل نمی‌شود.

در حقوق کشور ما، حقوق قاعدگی تصویر یا تصور نشده است؛ حتی NGOها، سازمان‌ها و فعالان حوزه‌ی زنان و خانواده به دلیل پیچیده بودن بحث و حواشی زیاد، از بیان این حقوق طبیعی زنان خودداری کرده‌اند و آن‌ها را مورد غفلت قرار داده‌اند. در مقابل، مقالات روانشناسی، پزشکی و علوم اجتماعی در خصوص مطالعه‌ی این وضعیت جسمانی زنان برای داشتن حقوق خاص و حمایت از زنان در داشتن حقوق ویژه تأکید می‌کنند. برای تدوین قوانین حقوق قاعدگی صرف مطالعات فقهی کافی نیست بلکه باید موضوع از همه‌ی جوانب پزشکی، روانشناسی، جامعه‌شناسی، فقهی و حقوقی بررسی شود تا ضرورت تدوین و تصویب قوانین مکفی و شایسته در این وضعیت جسمانی بانوان مشخص گردد.

فرضیه اصلی در این مقاله آن است که زنان در دوران قاعدگی با اذعان علم پزشکی و روانشناسی دچار به هم ریختگی هورمون ها، دردهای جسمی و افسردگی و هجمه های منفی می شوند که می تواند در زندگی روزانه، احوال شخصیه، تصمیمات مهم زندگی و میزان راندمان کاری زنان شاغل تأثیرگذار باشد که موجب می شود حدود تعهدات و مسؤولیت های زنان را تغییر دهد و زمینه ساز ایجاد تبعیض های مثبت و روا در تمامی حوزه های حقوقی باشد. در فرایند یک پژوهش، از روش های مختلفی بهره می گیرند که استفاده از روش کتابخانه ای بسیار پرکاربردتر می باشد، اما به جهت نوین بودن موضوع و این که حتی در زمینه نظری هم در این باب تحقیقات و پژوهش چندانی نداشتیم و به جهت نوآوری در کار، برای ارائه آمار استنباطی دقیق تر و اثبات فرضیه از روش میدانی (پرسشنامه) استفاده کردیم که بسیار بهتر و شایسته تر در تأیید فرضیات می باشد و کاری نو و جدید و بی سابقه در این قبیل مباحث می باشد.

۲- مبانی نظری و تحلیل یافته ها

این قسمت از مقاله به تجزیه و تحلیل داده ها اختصاص دارد. داده های حاصل از ابزار تحقیق در داخل برنامه آماری SPSS وارد شده و بر اساس نوع و هدف تحقیق، آزمون ها و تحلیل های آماری مناسب صورت پذیرفتند.

این بخش مشتمل بر دو بخش آزمون آماری توصیفی و آزمون آماری استنباطی است. در آزمون توصیفی، به شرح وضعیت متغیرهای جمعیت شناختی نمونه آماری تحقیق (شامل سن، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، شغل) اشاره شده (که در قالب ۴ پرسش جداگانه از سوالات اصلی آورده شده) و در آزمون استنباطی، با استفاده از آزمون t و آزمون تحلیل واریانس تحت برنامه آماری SPSS و آزمون همبستگی، فرضیه های اصلی تحقیق تست و محک زده می شوند.

۲-۱- جامعه آماری

جامعه ای آماری عبارت است از مجموعه ای از افراد یا واحدها که دارای حداقل یک صفت مشترک باشند. مورد بررسی در این پژوهش، شامل تمامی زنان ساکن استان تهران که در دادگاه خانواده و مجمع عمومی حضور داشتند، می باشد.

۲-۲- حجم نمونه و روش نمونه گیری پژوهش

منظور از حجم نمونه تعداد پاسخگویان مورد بررسی در این تحقیق هستند که از جامعه ای آماری برگزیده شده اند (نقیبی و زمانی، ۱۳۹۰: ۲۷۳). نمونه عبارت است از مجموعه ای از نشانه ها که از قسمت، یک گروه یا جامعه ای بزرگ تر انتخاب می شود، به طوری که این مجموعه معرف کیفیات و ویژگی های آن قسمت، گروه یا جامعه بزرگ تر باشد و معمولاً آن را با n نشان می دهند (نقیبی و زمانی، ۱۳۹۰: ۲۷۳). برای تعیین حجم نمونه از فرمول مشهور کوکران استفاده کردیم که در تحقیقات اجتماعی بسیار رایج است؛

$$n = \frac{\frac{Z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{Z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

n: حجم نمونه آماری

N: حجم جامعه آماری

d: اشتباه مجاز (معمولاً آنرا برابر ۰,۰۵ در نظر می گیرند)

Z: مقدار متغیر نرمال با سطح اطمینان ۱۰۰٪ است. در آزمون دو دامنه مقدار Z برای سطح اطمینان ۹۵ درصد برابر ۱,۹۶ و برای سطح اطمینان ۹۹ درصد برابر ۲,۵۸ است.

p: وجود صفت مورد بررسی

q: نسبت عدم برخورداری از صفت مورد نظر

توجه: این محاسبه با سطح خطای ۵ درصد صورت می گیرد.

نمونه مورد مطالعه در این پژوهش مشتمل است بر زنانی که دارای سندرم پیش از قاعدگی یا قاعدگی هستند که با استفاده از این روش، مقدار نمونه استخراجی ۳۸۴ نفر می‌باشد. نمونه‌ها در این پژوهش با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و شامل زنان در اجتماع در دسترس بودند.

۳-۲- روش و ابزار گردآوری داده‌ها

در فرایند پژوهش، یکی از مهم‌ترین بخش‌ها را گردآوری داده‌ها و شیوه‌های آن تشکیل می‌دهد. قدر مسلم ابزار گوناگونی برای گردآوری داده‌ها وجود دارد و هر پژوهشگر بنا به نوع پژوهش و ضرورت، یکی از روش‌های کلی گردآوری داده‌ها شامل: مرور بر پژوهش‌ها، پرسشنامه‌ها، مصاحبه‌ها و یا مشاهدات را انتخاب می‌کند (بست، ۱۳۷۴: ۱۰۰).

پرسشنامه یکی از رایج‌ترین ابزارهای پژوهش و روش مستقیم برای کسب داده‌های پژوهش است. لذا با توجه به گردآوری داده‌ها دو نوع ابزار بررسی اسناد و مدارک و پرسشنامه نیز به شرح زیر خواهیم داشت:

- در بررسی اسناد و مدارک، جهت گردآوری اطلاعات در زمینه مبانی نظری و ادبیات تحقیق موضوع، از منابع، مقالات و کتاب‌های مورد نیاز استفاده خواهد شد.
- از پرسشنامه نیز به منظور توصیف دیدگاه پاسخ‌دهندگان بهره گرفته خواهد شد. پرسشنامه مذکور شامل ۵ بخش می‌باشد.

۴-۲- سؤالات پرسشنامه

سؤالات از نوع سؤال‌های بسته بوده و در دو قسمت است که بخش اول شامل اطلاعات شخصی و بخش دوم شامل سؤالاتی پیرامون فرضیات تحقیق می‌باشد. پژوهش حاضر، پرسشنامه محقق ساخته ۲۰ سؤالی است که به صورت طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای می‌باشد که گزینه کاملاً مخالف در یک طرف طیف ۵ گزینه‌ای قرار دارد و به آن درجه ۱ اختصاص یافته و گزینه کاملاً موافق در طرف دیگر طیف قرار دارد و به آن درجه ۵ داده شده است.

جدول ۲-۱- متغیرهای مورد استفاده در پرسشنامه

متغیرهای مورد بررسی	تعداد گویه‌ها
طلاق در قاعدگی	۵
ازدواج در قاعدگی	۲
احساسات و رفتارها	۸
معاملات در قاعدگی	۱
مجازات و جرائم در قاعدگی	۲
قاعدگی در حقوق اداری	۳

بسمه تعالی	
پرسش‌شونده گرامی این پرسشنامه صرفاً جهت انجام یک پژوهش دانشجویی خدمت شما تقدیم می‌گردد و به هیچ موسسه یا سازمان دولتی وابسته نیست	
۱- ردیف سنی	☐ ۲۰ تا ۳۰ سال ☐ بالای ۳۰ سال
۲- شغل	☐ کارمند ☐ آزاد ☐ فاقد شغل
۳- میزان تحصیلات	☐ زیر دیپلم ☐ دیپلم ☐ کارشناسی ☐ ارشد ☐ دکتری

۴- وضعیت تأهل

☐ مجرد

☐ متأهل

پرسشنامه نگرش به قاعدگی
هدف: ارزیابی نگرش به قاعدگی

ردیف	عبارات	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم
۱	در دوران قاعدگی احساس تنهایی می‌کنم.					
۲	سندروم پیش از قاعدگی پتانسیل و قابلیت قرارگیری در زمره بیماری‌های روانی دارد.					
۳	سندروم پیش از قاعدگی می‌تواند بر قصد مجرمانه فرد تأثیر بگذارد.					
۴	در دوران قاعدگی؛ بیشتر تحت تأثیر هجمه‌های منفی قرار می‌گیرم.					
۵	در دوران قاعدگی نمی‌توان تصمیمات جدی در خصوص زندگی یا مسائل کاری گرفت.					
۶	معمولاً در این دوران دچار تعارض در تصمیم‌گیری می‌شوم.					
۷	در دوران قاعدگی کمتر به کارهایم فکر می‌کنم و نتیجه کارها برایم مهم نیست.					
۸	ترجیح می‌دهم در این دوران از انجام تصمیمات مهم خودداری کنم.					
۹	خطا در نوع برخورد با همسر و فرزندانم در این دوران بیشتر از دوران قاعدگی است.					
۱۰	بیشتر مشاجرات بین خودم و همسر در این دوران می‌باشد.					
۱۱	احساس می‌کنم بسیاری از ناهنجاری‌های زندگی شخصی و کاری در دوران قاعدگی است.					
۱۲	در دوران قاعدگی احساس می‌کنم از همسر دور شده‌ام.					
۱۳	در دوران قاعدگی نیاز و تمایلی به ارتباط جنسی با همسر ندارم.					
۱۴	طلاق در دوران قاعدگی می‌تواند صحیح باشد.					
۱۵	تصمیم به ازدواج در دوران قاعدگی نباید باشد.					
۱۶	باید مرخصی‌های خاص و ویژه برای زنان در حقوق اداری کشور در دوران قاعدگی تعریف شود.					
۱۷	همین مرخصی‌های استعلاجی در ماه هم برای زنان کافی است.					
۱۸	در دوران قاعدگی مانند روزهای عادی به کارم ادامه می‌دهم.					
۱۹	معاملات در دوران قاعدگی نباید انجام بگیرد.					
۲۰	در دوران قاعدگی تحمل مجازات جرم‌ها بسیار دشوارتر است.					

۲-۵- پایایی و روایی پرسشنامه

پیش از اطمینان نهایی از ابزارهای اندازه‌گیری و به‌کارگیری آنها در مرحله اصلی جمع‌آوری داده‌ها، ضرورت دارد که پژوهشگر از طریق علمی اطمینان نسبی لازم را نسبت به روا بودن به‌کارگیری ابزارهای موردنظر و معتبر بودن آن پیدا کند. معیارهایی که برای آزمودن برازش ابزار پژوهش به کار می‌روند عبارتند از روایی و پایایی (خلیلی و دانشوری، ۱۳۷۸: ۳۰).

۲-۵-۱- روایی پرسشنامه

مقصود از روایی آن است که وسیله اندازه‌گیری بتواند ویژگی موردنظر را اندازه‌گیری کند. برای آزمودن اندازه‌ها چند نوع آزمون روایی وجود دارد که در این پژوهش از دو روش منطقی و محتوایی استفاده شده (سرمد و بازرگان، ۱۴۰۲: ۱۰۴).

روش منطقی خود شامل دو روش زیر می‌باشد:

روایی ظاهری: تأیید صاحب‌نظران مبنی بر توانمندی سنجش ابزارگیری از جهت ظاهری مانند روشن و بدون ابهام بودن سؤالات.

روایی محتوا: تأیید صاحب‌نظران از نظر کفایت کمیت و کیفیت سؤالات پرسشنامه. این روایی نشان می‌دهد که ابعاد و عناصر یک مفهوم تا چه حد تحت پوشش دقیق قرار گرفته است (الوانی، ۱۳۹۰: ۲۱۱). اعتبار محتوای یک ابزار اندازه‌گیری به سؤال‌های تشکیل‌دهنده آن بستگی دارد. اگر سؤال‌های پرسشنامه معرف ویژگی‌ها و مهارت‌های ویژه باشد که محقق قصد اندازه‌گیری آن‌ها را داشته باشد آزمون دارای اعتبار محتوا است. اطمینان از اعتبار محتوا باید در موقع ساختن ابزار چنان عمل کرد که سؤال‌های تشکیل‌دهنده ابزار اندازه‌گیری معرف قسمت‌های محتوای انتخاب شده باشد. بنابراین اعتبار محتوا، ویژگی ساختاری ابزار اندازه‌گیری است که هم‌زمان با تدوین آزمون در آن تنیده می‌شود. پرسشنامه‌های این تحقیق از ابتدا با مطالعه ادبیات نظری تحقیق عوامل مربوطه استخراج و پرسشنامه اولیه تدوین شد و پس از جرح و تعدیل آن توسط اساتید مربوطه، روایی صوری در اختیار خبرگان امر قرار گرفت و با نظرسنجی از آنها که با موضوع پایان‌نامه آشنایی داشتند نهایی گردید.

۲-۵-۲- بررسی پایایی پرسشنامه

پایایی یکی از ویژگی‌های فنی ابزار اندازه‌گیری است. مفهوم یادشده با این امر سروکار دارد که ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به‌دست می‌دهد. از جمله تعریف‌هایی که برای پایایی ارائه شده است می‌توان به تعریف ارائه‌شده توسط ایبل و فریسی (۱۹۸۹) اشاره کرد: «همبستگی میان یک مجموعه از نمرات و مجموعه دیگری از نمرات در یک آزمون معادل که به‌صورت مستقل بر یک گروه آزمودنی به‌دست آمده است».

با توجه به این امر معمولاً دامنه ضریب پایایی از صفر (عدم ارتباط برای آزمودن فرضیه‌ها) تا ۱+ (ارتباط کامل) تغییر می‌کند. ضریب پایایی نشانگر آن است که تا چه اندازه ابزار اندازه‌گیری ویژگی‌های با ثبات آزمودنی و یا ویژگی‌های متغیر و موقتی وی را می‌سنجد. برای محاسبه ضریب پایایی ابزار اندازه‌گیری شیوه‌های مختلفی به کار برده می‌شود. از آن جمله می‌توان به روش آلفای کرونباخ اشاره کرد، که در زیر به شرح این روش می‌پردازیم.

۲-۵-۲-۱- روش آلفای کرونباخ برای سنجش قابلیت اعتماد پرسشنامه

این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری از جمله پرسشنامه‌ها یا آزمون‌هایی که خصیصه‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کنند، بکار می‌رود. در این‌گونه ابزارها، پاسخ هر سؤال می‌تواند مقادیر عددی مختلف را اختیار کند. برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا باید واریانس نمره‌های هر زیر مجموعه سؤال‌های پرسشنامه (یا زیر آزمون) و واریانس کل را محاسبه کرد. سپس با استفاده از فرمول زیر مقدار ضریب آلفا حاصل می‌شود.

$$r_{\alpha} \frac{j}{j-1} = \left(1 - \frac{\sum s_j^2}{s^2}\right)$$

که در آن:

$$j = \text{تعداد زیر مجموعه سؤال‌های پرسشنامه یا آزمون.}$$

$$S_j^2 = \text{واریانس زیر آزمون } j \text{ ام.}$$

$$S^2 = \text{واریانس کل آزمون.}$$

است. مقدار صفر این ضریب نشان‌دهنده عدم قابلیت اعتماد و ۱+ نشان‌دهنده قابلیت اعتماد کامل است. به‌طور معمول مقادیر بیش از ۰/۶ برای این ضریب می‌توانند پایایی پرسشنامه را تأیید نمایند.

جدول ۲-۲- آلفای کرونباخ

تعداد سؤالات	آلفای کرونباخ
۲۰	۰/۹۵

از آنجایی که مقدار ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه بزرگ‌تر از ۰/۶ می‌باشد، بنابراین پرسشنامه از نظر پایایی در سطح کاملاً مناسبی قرار دارد، بنابراین قابلیت اعتماد (پایایی) پرسشنامه مورد تأیید می‌باشد.

۲-۶- نحوه‌ی اجرای پژوهش

برای اجرای پژوهش، پس از ارائه‌ی توضیحاتی راجع به پژوهش به آزمودنی‌ها و جلب اشتیاق و همکاری آنها، پرسشنامه‌های مربوطه توسط ۳۸۴ نفر از زنان ساکن تهران پاسخ داده شد.

۳- تحلیل توصیفی

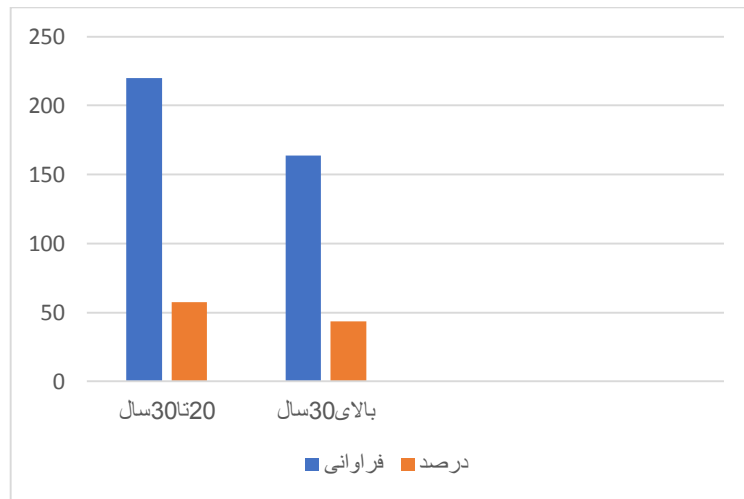
برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی شامل جدول‌های توزیع فراوانی، نمودارها، شاخص‌های گرایش مرکزی (میانگین و انحراف معیار) و همچنین آمار استنباطی (شامل روش تحلیل واریانس یک‌راهه ANOVA) استفاده گردیده است. تحلیل توصیفی این تحقیق صرفاً دربردارنده متغیرهای جمعیت شناختی یا دموگرافیک نمونه آماری است که متغیرهای جمعیت شناختی این تحقیق مشتمل بر سن، سطح تحصیلات، وضعیت تأهل و اشتغال است.

۳-۱- متغیر سن

اولین متغیر جمعیت شناختی، متغیر سن افراد نمونه است و داده‌های دامنه سنی افراد نمونه آماری تحقیق در جدول (۳-۲) آمده است.

جدول ۳-۲- توزیع فراوانی و درصد وضعیت سن زنان برحسب مبتلا به سندرم قاعدگی

وضعیت سنی مشارکت‌کنندگان	فراوانی	درصد
۲۰ تا ۳۰ سال	۲۲۰	۵۷٫۲۹
بالای ۳۰ سال	۱۶۴	۴۲٫۷۰
کل	۳۸۴	۱۰۰

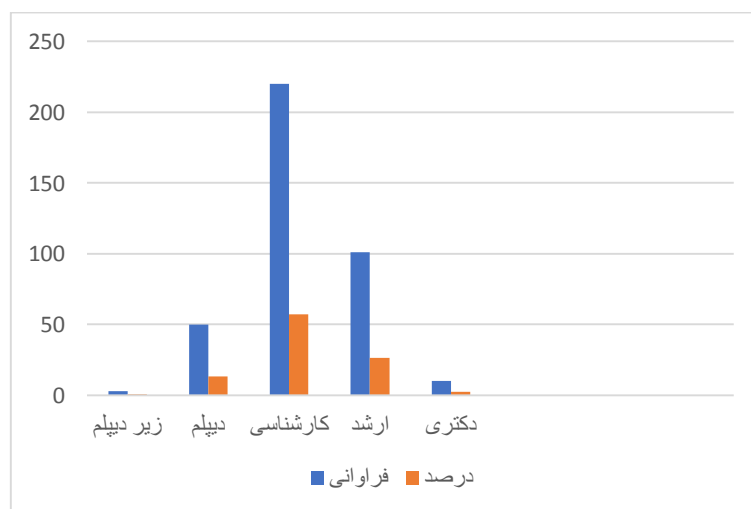
نمودار ۱-۲- توزیع جامعه آماری برحسب متغیر سن

۲-۳- متغیر تحصیلات

دومین متغیر جمعیت شناختی این تحقیق، سطح تحصیلات افراد نمونه است که دارای واحد اندازه گیری رتبه ای می باشد که داده های آن در جدول (۲-۴) آمده است.

جدول ۲-۴- توزیع نمونه آماری برحسب متغیر تحصیلات

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
زیر دیپلم	۳	۰.۷
دیپلم	۵۰	۱۳.۰۲
کارشناسی	۲۲۰	۵۷.۲۹
کارشناسی ارشد	۱۰۱	۲۶.۳۰
دکتری	۱۰	۲.۶
جمع	۳۸۴	۱۰۰

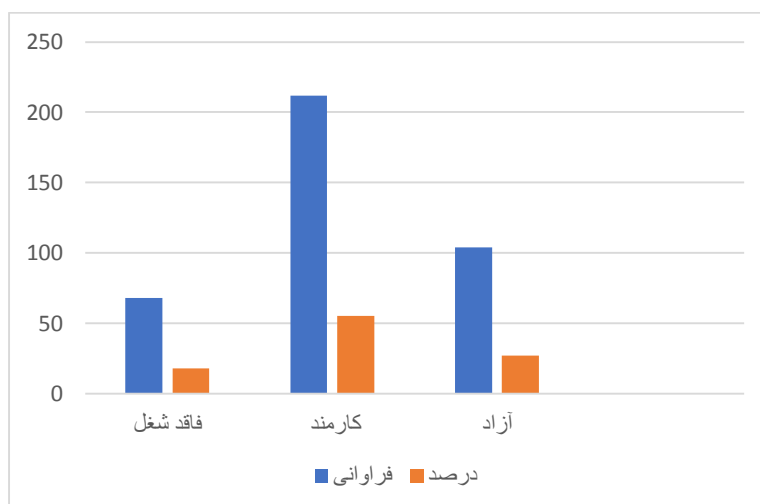
نمودار ۲-۲- توزیع نمونه آماری برحسب متغیر تحصیلات

۳-۳- متغیر شغل

سومین متغیر جمعیت شناختی ما وضعیت شغلی افراد نمونه است که یکی از متغیرهای مهم در تحقیق ما به شمار می‌رود و داده‌های مربوط به آن در جدول (۲-۵) نشان داده می‌شود.

جدول ۲-۵- توزیع نمونه آماری برحسب متغیر شغل

وضعیت اشتغال	فراوانی	درصد
فاقد شغل	۶۸	۱۷،۷۰
کارمند	۲۱۲	۵۵،۲۰
آزاد	۱۰۴	۲۷،۰۸
جمع	۳۸۴	۱۰۰

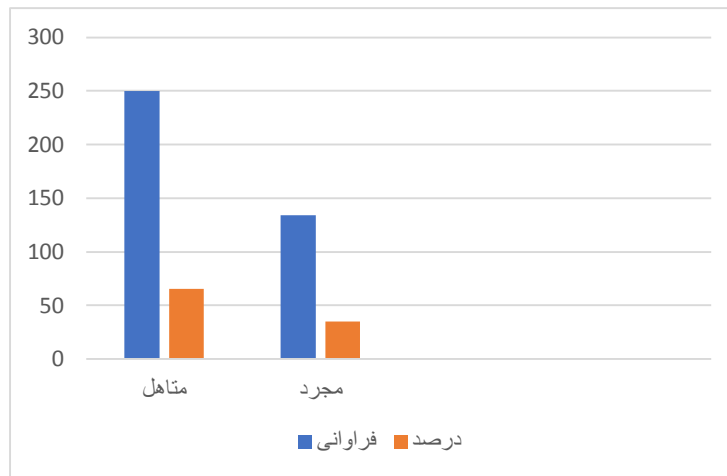
نمودار ۲-۳- توزیع نمونه آماری برحسب متغیر شغل

۳-۴- متغیر تأهل

چهارمین متغیر وضعیت تأهل زنان در جامعه آماری می‌باشد که در جدول (۲-۶) داده‌های مربوط به آن آورده می‌شود.

جدول ۲-۶- توزیع فراوانی و درصد وضعیت تأهل زنان

وضعیت تأهل مشارکت‌کنندگان	فراوانی	درصد
متأهل	۲۵۰	۶۵/۳۰
مجرد	۱۳۴	۲۵/۷۰
کل	۳۸۴	۱۰۰

نمودار ۲-۴- توزیع جامعه آماری برحسب وضعیت تاهل

جدول فوق نشان می‌دهد که بیشترین تعداد پاسخ‌دهندگان متأهل می‌باشند.

رخداد چرخه‌ی قاعدگی در طول حدود ۳۰ سال از زندگی زنان، برای کسانی که به سندرم پیش از قاعدگی یا حین قاعدگی مبتلا هستند، به فواصل کوتاه شرایط آزاردهنده‌ای در زمینه‌های گوناگون ایجاد می‌کند. سندرم پیش از قاعدگی، اگرچه در طبقه‌ی بیماری‌های مزمن قرار ندارد، اما با اثراتی مشابه، زندگی زنان مبتلا و اطرافیان آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. زنان مبتلا به این سندرم، کاست‌ها و آسیب‌هایی را در زمینه‌ی فعالیت‌های روزمره، تعاملات، اشتغال و سایر ابعاد زندگی‌شان گزارش می‌کنند که در این میان زنان متأهل به سبب دارا بودن مسؤولیت‌های مختلف، بار بیشتری را متحمل می‌گردند.

۴- تحلیل آماری و استنباطی

این قسمت به بیان نتایج و یافته‌های به‌دست‌آمده از پژوهش می‌پردازد که بدین منظور از روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شده است تا با ارائه جداول بتوان به اهداف و فرضیات پژوهش دسترسی پیدا کرد. به منظور توصیف داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی شامل آماره‌های فراوانی، میانگین و انحراف معیار بهره‌برده شد. سپس در بخش آمار استنباطی، برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از آزمون‌های t تک نمونه‌ای استفاده گردید. ضمناً تحلیل با استفاده از نرم‌افزار تحلیل آماری SPSS نسخه ۲۵ در سطح خطای ۰/۰۵ انجام شده است.

۴-۱- آمار توصیفی

موضوع آمار توصیفی تنظیم و طبقه‌بندی داده‌ها، نمایش ترسیمی و محاسبه مقادیری از قبیل نما، میانگین، میانه و ... می‌باشد که بیانگر این است که اطلاعات حاصل از یک گروه، همان گروه را توصیف می‌کند. در ادامه شاخص‌های مربوط به متغیرهای پژوهش که از ۳۸۴ نفر از زنان شهر تهران که به دادگاه‌ها مراجعه می‌نمودند، جمع‌آوری شده، آمده است. نمره‌دهی به سؤالات به این صورت بود که به گزینه "مخالقم" نمره ۱، گزینه "مخالقم" نمره ۲، گزینه "نظری ندارم" نمره ۳، گزینه "موافقم" نمره ۴ و گزینه "کاملاً موافقم" نمره ۵ داده شد. گفتنی است سؤالات ۱۴، ۱۷ و ۱۸ می‌بایست معکوس می‌شدند که این کار با تغییر نمره گزینه‌ها انجام شد.

درصد فراوانی پاسخ‌ها و همچنین میانگین و انحراف معیار در هر یک از سؤالات پرسشنامه در ادامه آمده است. به‌عنوان مثال در پاسخ به سؤال ۱، از مجموع ۳۸۴ پاسخ، درصد فراوانی پاسخ‌ها به‌صورت ۱ درصد پاسخ "کاملاً مخالفم"، ۱۵/۶ درصد پاسخ "مخالقم"،

صفر درصد پاسخ "نظری ندارم"، ۵۷/۸ درصد پاسخ "موافقم" و ۲۵/۵ درصد پاسخ "کاملاً موافقم" می‌باشد. برای سایر سؤالات درصد فراوانی پاسخ‌ها به شرح زیر است:

جدول ۲-۷- آماره‌های فراوانی و توصیفی سؤالات پرسشنامه

سؤالات	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
سؤال ۱	٪ ۱/۰	٪ ۱۵/۶	٪ ۰/۰	٪ ۵۷/۸	٪ ۲۵/۵	۳۸۴	۱	۵	۳/۹۱	۰/۹۸۴
سؤال ۲	٪ ۴/۷	٪ ۱۱/۲	٪ ۳۱/۵	٪ ۵۱/۸	٪ ۰/۸	۳۸۴	۱	۵	۳/۳۳	۰/۸۶۲
سؤال ۳	٪ ۱/۰	٪ ۱۳/۰	٪ ۰/۸	٪ ۲۴/۵	٪ ۶۰/۷	۳۸۴	۱	۵	۴/۳۱	۱/۰۶۷
سؤال ۴	٪ ۰/۰	٪ ۴/۹	٪ ۰/۵	٪ ۳۱/۳	٪ ۶۳/۳	۳۸۴	۲	۵	۴/۵۳	۰/۷۴۷
سؤال ۵	٪ ۵/۷	٪ ۹/۴	٪ ۰/۵	٪ ۵۲/۱	٪ ۳۲/۳	۳۸۴	۱	۵	۳/۹۶	۱/۱۰۵
سؤال ۶	٪ ۵/۷	٪ ۹/۱	٪ ۰/۸	٪ ۴۸/۲	٪ ۳۶/۲	۳۸۴	۱	۵	۴/۰۰	۱/۱۱۹
سؤال ۷	٪ ۰/۰	٪ ۱۰/۷	٪ ۰/۰	٪ ۵۱/۰	٪ ۳۸/۳	۳۸۴	۲	۵	۴/۱۷	۰/۸۸۵
سؤال ۸	٪ ۷/۳	٪ ۱۰/۲	٪ ۱/۰	٪ ۵۹/۶	٪ ۲۱/۹	۳۸۴	۱	۵	۳/۷۹	۰/۱۱۸
سؤال ۹	٪ ۰/۸	٪ ۵/۵	٪ ۰/۳	٪ ۵۸/۶	٪ ۳۴/۹	۳۸۴	۱	۵	۴/۲۱	۰/۷۷۲
سؤال ۱۰	٪ ۱/۶	٪ ۹/۱	٪ ۰/۰	٪ ۵۵/۷	٪ ۳۳/۶	۳۸۴	۱	۵	۴/۱۱	۰/۹۱۲
سؤال ۱۱	٪ ۰/۰	٪ ۵/۵	٪ ۲/۳	٪ ۳۵/۴	٪ ۵۶/۸	۳۸۴	۲	۵	۴/۴۳	۰/۷۸۹
سؤال ۱۲	٪ ۰/۰	٪ ۷/۸	٪ ۲/۱	٪ ۳۸/۰	٪ ۵۲/۱	۳۸۴	۲	۵	۴/۳۴	۰/۸۵۹
سؤال ۱۳	٪ ۱/۳	٪ ۳/۱	٪ ۰/۰	٪ ۲۸/۶	٪ ۶۶/۹	۳۸۴	۱	۵	۴/۵۷	۰/۷۶۹
سؤال ۱۴	٪ ۰/۰	٪ ۸/۳	٪ ۰/۰	٪ ۴۲/۷	٪ ۴۹/۰	۳۸۴	۲	۵	۴/۳۲	۰/۸۴۹
سؤال ۱۵	٪ ۲/۳	٪ ۱۳/۰	٪ ۵/۵	٪ ۶۰/۷	٪ ۱۸/۵	۳۸۴	۱	۵	۳/۸۰	۰/۹۶۶
سؤال ۱۶	٪ ۰/۰	٪ ۰/۰	٪ ۷/۰	٪ ۳۵/۲	٪ ۵۷/۸	۳۸۴	۳	۵	۴/۵۱	۰/۶۲۶
سؤال ۱۷	٪ ۰/۰	٪ ۷/۶	٪ ۲/۳	٪ ۴۷/۱	٪ ۴۳/۰	۳۸۴	۲	۵	۴/۲۶	۰/۸۳۲
سؤال ۱۸	٪ ۰/۰	٪ ۷/۸	٪ ۰/۰	٪ ۱۹/۰	٪ ۷۳/۲	۳۸۴	۲	۵	۴/۵۸	۰/۸۴۶
سؤال ۱۹	٪ ۰/۰	٪ ۹/۴	٪ ۱۹/۰	٪ ۳۹/۸	٪ ۳۱/۸	۳۸۴	۲	۵	۳/۹۴	۰/۹۳۹
سؤال ۲۰	٪ ۰/۰	٪ ۰/۸	٪ ۰/۳	٪ ۲۱/۶	٪ ۷۷/۳	۳۸۴	۲	۵	۴/۷۶	۰/۴۸۷

همچنین بنا به جدول بالا، تمامی ۳۸۴ نفر پاسخ‌دهنده به پرسشنامه، به تمامی سؤالات پاسخ داده‌اند، بنابراین سؤالی بی‌پاسخ نماند. میانگین تمامی سؤالات نیز بیشتر از عدد ۳ می‌باشد. مقدار حداقل و حداکثر نمره ثبت‌شده برای هر سؤال نیز که عددی بین ۱ تا ۵ بود گزارش گردید.

۲-۴- آزمون فرضیه‌ها

نقش آمار توصیفی در واقع، جمع‌آوری، خلاصه کردن و توصیف اطلاعات کمی به‌دست‌آمده از نمونه‌ها یا جامعه‌ها است؛ اما محقق معمولاً کار خود را با توصیف اطلاعات پایان نمی‌دهد، بلکه سعی می‌کند آنچه را که از بررسی گروه نمونه به دست آورده است به گروه‌های مشابه بزرگ‌تر تعمیم دهد. از طرف دیگر در اغلب موارد مطالعه تمام اعضای یک جامعه ناممکن است. از این‌رو محقق به شیوه‌هایی احتیاج دارد که بتواند با استفاده از آنها نتایج به‌دست‌آمده از مطالعه گروه‌های کوچک را به گروه‌های بزرگ‌تر تعمیم

دهد. به شیوه‌هایی که از طریق آنها ویژگی‌های گروه‌های بزرگ بر اساس اندازه‌گیری همان ویژگی‌ها در گروه‌های کوچک استنباط می‌شود، آمار استنباطی گفته می‌شود.

در این بخش به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده می‌گردد. به این صورت که برای مقایسه میانگین سؤالات پرسشنامه با مقدار متوسط از آزمون میانگین t تک نمونه‌ای که از آزمون‌های آماری مبتنی بر فرض نرمال بودن داده‌هاست، استفاده شده است. البته به دلیل اینکه در اینجا حجم نمونه بالاست، نیازی به بررسی پیش فرض نرمال بودن نیست.

از آزمون t زمانی استفاده می‌شود که تنها یک نمونه از شرکت‌کننده‌ها حضور داشته باشند و در پاسخ به این سؤال که آیا میانگین جامعه‌ای که از روی آن نمونه برداشته شده، برابر با میانگین ادعا شده است یا نه؟ که در اینجا این میانگین ادعا شده برابر ۳ (میانگین و میانه اعداد ۱ تا ۵) می‌باشد. در واقع با انجام آزمون فوق فرضیه زیر برای هر سؤال پرسشنامه آزمون و میانگین به دست آمده برای هر عامل با عدد ۳ مقایسه می‌شود:

$$\begin{cases} H_0: \mu = 3 \\ H_1: \mu > 3 \end{cases}$$

اگر برای سؤالی مقدار معناداری کوچک‌تر از سطح خطای آزمون، یعنی ۰/۰۵ باشد، آنگاه فرضیه صفر (H_0) رد شده و این گونه استنباط می‌شود که میانگین عامل مربوطه با عدد ۳ اختلاف معناداری دارد و میانگین بیشتر از حد متوسط (که عدد ۳ می‌باشد) بوده است. در مقابل اگر برای سؤالی مقدار معناداری بزرگ‌تر از سطح خطای آزمون، یعنی ۰/۰۵ باشد، آنگاه نمی‌توان فرضیه صفر (H_0) را رد کرد. برای متغیرهای تحقیق نتایج به صورت زیر است:

جدول ۲-۸- نتایج آزمون t تک نمونه‌ای

شماره سؤال	میانگین	آماره آزمون	درجه آزادی	مقدار معناداری یک طرفه
سؤال ۱	۳/۹۱	۱۸/۱۴۸	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۲	۳/۳۳	۷/۴۵۸	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۳	۴/۳۱	۲۴/۰۱۷	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۴	۵/۵۳	۴۰/۱۰۴	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۵	۳/۹۶	۱۷/۰۰۱	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۶	۴/۰۰	۱۷/۵۰۴	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۷	۴/۱۷	۲۵/۸۸۹	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۸	۳/۷۹	۱۳/۷۸۸	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۹	۴/۲۱	۳۰/۷۸۸	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۱۰	۴/۱۱	۲۳/۷۷۹	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۱۱	۴/۴۳	۳۵/۵۴۲	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۱۲	۴/۳۴	۳۰/۶۵۳	383	<۰/۰۰۱
سؤال ۱۳	۴/۵۷	۳۹/۹۷۱	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۱۴	۴/۳۲	۳۰/۵۴۰	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۱۵	۳/۸۰	۱۶/۲۱۴	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۱۶	۴/۵۱	۴۷/۲۱۷	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۱۷	۴/۲۶	۲۹/۵۷۱	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۱۸	۴/۵۸	۳۶/۵۱۴	۳۸۳	<۰/۰۰۱

سؤال ۱۹	۳/۹۴	۱۹/۶۲۱	۳۸۳	۰/۰۰۱ <
سؤال ۲۰	۴/۷۶	۷۰/۵۶۶	۳۸۳	۰/۰۰۱ <

مطابق مندرجات جدول بالا تمامی مقادیر معناداری کوچکتر از سطح خطای ۰/۰۵ به دست آمده است که نشان می‌دهد میانگین این سؤالات با عدد ۳ اختلاف معناداری دارد و در پاسخ به این سؤال‌ها اکثر پاسخگویان گزینه‌های "موافقم" با نمره ۴ و "کاملاً موافقم" با نمره ۵ را انتخاب کرده‌اند.

۳-۴- بررسی وضعیت قاعدگی بر طلاق

برای بررسی وضعیت تأثیر قاعدگی بر طلاق، ۵ پرسش مطرح شده است که نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در جدول (۹-۲) ارائه شده است. میانگین تأثیر قاعدگی بر طلاق در هریک از این سؤالات بالای ۴/۱۱ است که بزرگتر از حد وسط طیف لیکرت است. مقدار معناداری هم ۰/۰۰۱ به دست آمده که کوچکتر از سطح خطای ۰/۰۵ است، بنابراین میانگین مشاهده شده معنادار است. مقدار آماره t هم بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ است. به استناد هریک از این یافته‌های آماری حتی اگر حکم بطلان طلاق در زمان عادت ماهیانه از طرف خداوند نبود باز هم زنان خودشان به این امر واقف هستند که در این دوران نباید تصمیمی بر جدایی گرفته شود و این حالات روحی و فشارهای عصبی چه شدید و چه خفیف کاملاً بر آن‌ها چیره می‌شود. طلاق در زمان حیض از منظر فقه ما باطل است، «یا ایها النبی إذا طلقتم النساء فطلقوهن لعدتهن وأحصوا العدة» (طلاق / ۱) قانون مدنی، به پیروی از فقه اسلامی، حکم طلاق در زمان عادت ماهانه زن را مشخص نموده است. ماده ۱۱۴۰ قانون مدنی، در این خصوص مقرر می‌دارد: «طلاق زن، در مدت عادت زنانگی یا در حال نفاس صحیح نیست ...». بنابراین، بر اساس آنچه ماده ۱۱۴۰ قانون مدنی، که بنا بر شرع، مقرر می‌دارد، طلاق در صورتی به‌طور صحیح واقع می‌شود که زن در زمان عادت ماهیانه یا نفاس نبوده باشد (جان‌قربان و لطیف‌نژاد، ۱۳۹۳: ۵۸).

از منظر پزشکی دوره‌ی قاعدگی از جمله زمان‌هایی است که زن احساس می‌کند دوست داشته نمی‌شود. او به دلیل کاهش میل جنسی، از مرد خود نیز دوری می‌کند. بسیاری از زنان در این دوره به نوعی خستگی، عصبی شدن، پرخاشگری، ناسازگاری و گاه منزوی بودن و گوشه‌گیری و افسردگی مبتلا می‌شوند (کارینگتون، ۱۹۹۹: ۹). خلق و خوی ادواری زنان در مدت بیست و هشت روز دوره‌ی فیزیولوژیک می‌تواند در شیوه‌ی فعالیت و معاشرت آنها تأثیر مستقیم بگذارد. در برخی زنان، این تغییرات شدید بوده و به‌عنوان تنش پیش از قاعدگی می‌تواند زندگی آنها را مختل کند (تاراج و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۶). نشانگان پیش از قاعدگی (پی‌ام‌اس یا Premenstrual Syndrome (PMS) یا تنش پیش از قاعدگی (premenstrual tension (PMT) مجموعه‌ای از علائم جسمی، روانی و احساسات مرتبط با چرخه قاعدگی در زنان است (Dickerson, et al., 2003); بیش از ۲۰۰ نشانه متفاوت با PMS همراه شده است، اما سه تا از برجسته‌ترین نشانه‌ها عبارتند از: تحریک‌پذیری، تنش و بی‌قراری، ناخشنودی (Dickerson, et al., 2003). نشانه‌های عاطفی و غیر اختصاصی مشترک عبارتند از: استرس، اضطراب، مشکل در بخواب رفتن (بی‌خوابی)، سردرد، خستگی، نوسانات خلقی، افزایش حساسیت عاطفی و تغییر در میل جنسی (Merck Manual Professional, 2005).

در نتیجه ماده‌ی ۱۱۴۰ قانون مدنی که برگرفته از فقه ماست، می‌تواند به نوعی حامی و حمایت‌گر بنیان خانواده باشد؛ زیرا با توجه به شرایط زنان در این دوران و فشارهای روحی، احساس تنهایی، احساس دوری از همسر، نداشتن رابطه‌ی جنسی و ... اگر حکم به طلاق داده شود مطمئناً بعد از طلاق زوجین احساس ندامت و پشیمانی دارند. تمامی این احساسات و افزایش مشاجرات در دوران عادت ماهیانه به‌جز یافته‌های علمی توسط داده‌های پرسشنامه (که قسمتی از این پرسشنامه توسط افرادی کامل شده که خودشان در دادگاه‌های خانواده در حال رسیدگی به پرونده‌شان بودند) و میدانی هم به اثبات رسید.

یکی از اقداماتی که می‌توان برای حمایت از زنان انجام داد، انجام جلسات مشاوره‌ای قبل از دادخواست‌های طلاق است نه بعد از روند بررسی پرونده‌های طلاق و در مرحله‌ی آخر، قبل از اجرای صیغه‌ی طلاق باشد. با عنایت به این مسأله و تصویب قانونی در حقوق حمایت خانواده مبنی بر همین جلسات مشاوره به زوجین برای کاهش تنش‌ها و هیجانات منفی و زودرنجی که ممکن

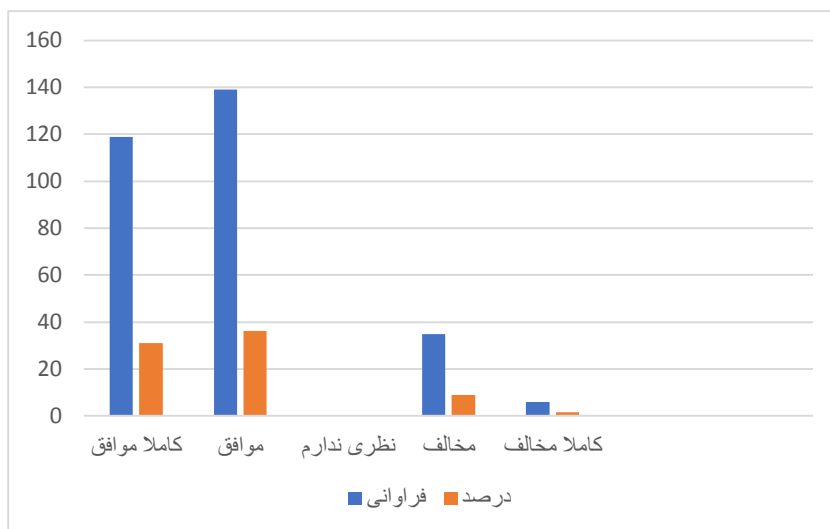
است ناشی از همین دوران قاعدگی زنان باشد خیلی از پرونده‌های خانواده حل می‌شود. متأسفانه امروز شوراها حل اختلاف به دلیل نبود متخصصان کافی و مشاوران خبره نمی‌تواند در روند پرونده جریان مثبتی ایجاد کنند و فقط رجوع پرونده‌ها به آن یک اقدام شکلی است.

جدول ۲-۹- بررسی تأثیر وضعیت قاعدگی بر طلاق

شماره سؤال	میانگین	آماره آزمون	درجه آزادی	مقدار معناداری یک‌طرفه
خطا در نوع برخورد با همسر و فرزندانم (سؤال ۹)	۴/۲۱	۳۰/۷۸۸	۳۸۳	<۰/۰۰۱
افزایش مشاجرات (سؤال ۱۰)	۴/۱۱	۲۳/۷۷۹	۳۸۳	<۰/۰۰۱
احساس دوری از همسر (سؤال ۱۲)	۴/۳۴	۳۰/۶۵۳	۳۸۳	<۰/۰۰۱
عدم تمایل به رابطه جنسی (سؤال ۱۳)	۴/۵۷	۳۹/۹۷۱	۳۸۳	<۰/۰۰۱
صحیح بودن طلاق در دوران قاعدگی (سؤال ۱۴)	۴/۳۲	۳۰/۵۴۰	۳۸۳	<۰/۰۰۱

جدول ۲-۱۰- بررسی افزایش سطح اختلافات و مشاجرات در دوران قاعدگی

متغیر	سطح متغیر	فراوانی	درصد
تأثیر دوران قاعدگی بر طلاق	کاملاً مخالف	۶	۱/۵
	مخالف	۳۵	۹/۱۱
	نظری ندارم	۰	۰
	موافق	۱۳۹	۳۶/۱۹
	کاملاً موافق	۱۱۹	۳۰/۹۸
	جمع	۳۸۴	۱۰

نمودار ۲-۵- بررسی افزایش سطح اختلافات و مشاجرات در دوران قاعدگی

با توجه به نتایج داده‌ها که نشان‌دهنده‌ی افزایش سطح اختلافات و مشاجرات در دوران قاعدگی می‌باشد، حکمت حکم شرعی خداوند و به تبع آن قانون بیشتر مشخص می‌شود. همچنین نشان می‌دهد که بسیاری از پرونده‌های طلاق و تصمیم به جدایی در همین دوران قاعدگی زنان می‌باشد که مطمئناً نشأت گرفته از ویژگی‌های روحی و جسمی ناشی از قاعدگی است. در صورتی که اگر چنین حکمی نبود بسیاری از خانواده‌ها متزلزل می‌شد و از بین می‌رفت و مطمئناً بعد از آن طرفین به شدت ناراحت و پشیمان از تصمیم خود می‌شدند. در ذیل این حکم فقهی بهتر است به چند نکته توجه نماییم:

۱. ما معتقدیم تمام احکام الهی بر اساس مصالح و مفاسدی واقعی وضع شده. پس اگر خداوند کاری را نهی نموده و یا عملی را در شرایط خاص باطل اعلام کرده، جهت حفظ انسان از برخی آثار بد آن عمل به صورت کلی و یا در آن شرایط خاص می‌باشد؛ البته خداوند برخی از مصالح و مفاسد را که به عنوان حکمت و دلیل احکام شناخته می‌شوند، از طریق آیات قرآن بیان فرموده است؛ مثل حکمت حرمت شراب؛ و یا از طریق پیامبر (ص) و یا اهل بیت عصمت و طهارت که در کتب روایی به علل الشرایع معروف است (شیخ صدوق، ۱۳۸۳: ۱/۱).

۲. با توجه به اینکه زن در هنگام حیض به صورت طبیعی نوعی آزرده‌گی جسمی و اضطراب و تشویش ذهنی دارد، می‌تواند علت و حکمت بطلان طلاق زن در این حالت این باشد که از آنجایی که طلاق ضربه روحی جدی برای خانم محسوب می‌شود، خداوند نمی‌خواهد این دو سختی و آزار، یکجا بر یک زن وارد شود.

۳. وضع چنین محدودیت‌هایی در انجام طلاق، به نوعی نشان از نگرش اسلام برای کاهش موارد تحقق طلاق و حفظ پایداری خانواده می‌باشد. شاید به دلیل اینکه مرد در این دوران حق آمیزش با همسر خود را ندارد، امکان محدودیت جنسی، در اتخاذ تصمیم زودگذر و مقطعی بر طلاق مؤثر باشد. رفع این مانع و ایجاد این ارتباط پس از دوران حیض، در منصرف شدن از تصمیمات زودگذر طلاق تأثیرگذار باشد. محدودیت در طلاق، باعث می‌شود که مباحث جنسی در اتخاذ چنین تصمیماتی کمرنگ شود و جلو این قبیل موارد گرفته شود.

۴. احتمال دارد ایام محدودی که مرد برای طلاق همسر خود به جهت قاعدگی ملزم به صبر می‌باشد، زمینه اصلاح و برگشت به کانون خانواده از طرف یکی از زوجین ایجاد شود و این تصمیم، اجرایی نشود؛ یعنی شاید بعد از اینکه طرفین و یا هر کدام از زوجین برای طلاق مصمم بودند، ولی دلیل آنکه زن در حال حیض به سر می‌برد، مجبور بودند چند روز را برای انجام طلاق صبر کنند و این احتمال وجود دارد که با یک اتفاق و یا پشیمانی یکی از طرفین در همین روزها، در نهایت طلاق صورت نگیرد و دوباره زوجین زندگی مشترک خود را ادامه دهند.

۵. به هر حال، این حکم الهی در روایات متعدد بیان شده است. فقها و مراجع معظم تقلید نیز با توجه به همین روایات، طلاق دادن زن را در حال پریود بودن، باطل می‌دانند (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴: ۶۳).

۴-۴- بررسی تأثیر وضعیت قاعدگی بر ازدواج

برای بررسی تأثیر قاعدگی بر ازدواج، ۲ پرسش مطرح شده است که نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در جدول (۱۱-۲) ارائه شده است. میانگین تأثیر قاعدگی بر ازدواج در هریک از این سؤالات بالای ۳/۸۰ است که بزرگ‌تر از حد وسط طیف لیکرت است. مقدار معناداری هم ۰/۰۰۱ به دست آمده که کوچک‌تر از سطح خطای ۰/۰۵ است، بنابراین میانگین مشاهده شده معنادار است. مقدار آماره t هم بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ است. به استناد هریک از این یافته‌های آماری با اطمینان ۹۰٪ می‌توان گفت: که زنان ترجیح می‌دهند تصمیم بر ازدواج در این دوران نگیرند و تصمیمات جدی در خصوص زندگی خود نداشته باشند و به آن با ذهن آرام‌تری فکر کنند. پس بهتر است قوانینی ثبت شود که دختران حتماً قبل از ازدواج خود به مراکز مشاوره مراجعه کنند و این حق می‌تواند بر عهده‌ی دولت‌ها باشد که خدمات رایگان برای دختران جامعه‌ی خود برای زندگی بهتر بدهند. از لحاظ فقهی هم در قرآن کریم درباره‌ی دوره‌ی قاعدگی آمده: «وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ؛ از تو درباره عادت ماهانه [زنان] می‌پرسند، بگو: آن، رنجی است. پس هنگام عادت ماهانه، از [آمیزش با] زنان کناره‌گیری کنید و به آنان نزدیک نشوید تا پاک شوند. پس چون پاک شدند، از همان‌جا که خدا به شما فرمان داده، با آنان آمیزش کنید. همانا خداوند توبه‌کاران و پاکیزگان را دوست می‌دارد» (بقره/ ۲۲۲).

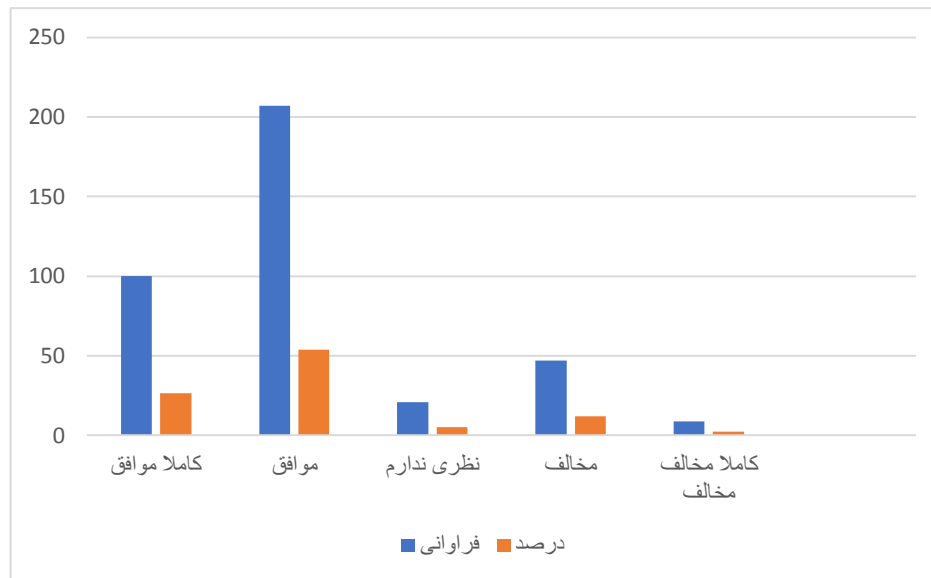
هدف از این سؤال در این پرسشنامه بیشتر تحت تأثیر قرار گرفتن احوال شخصیه در ایام قاعدگی می‌باشد.

جدول ۱۱-۲- تأثیر قاعدگی بر تصمیم به ازدواج

شماره سؤال	میانگین	آماره آزمون	درجه آزادی	مقدار معناداری یک‌طرفه
سؤال ۵	۳/۹۶	۱۷/۰۰۱	۳۸۴	<۰/۰۰۱
سؤال ۱۵	۳/۸۰	۱۶/۲۱۴	۳۸۴	<۰/۰۰۱

جدول ۱۲-۲- تصمیم به ازدواج و انجام ازدواج در دوران قاعدگی نباید باشد

متغیر	سطح متغیر	فراوانی	درصد
تأثیر دوران قاعدگی بر ازدواج	کاملاً مخالف	۹	۸/۴
	مخالف	۸۴	۲۷/۳
	نظری ندارم	۲۱	۲۰/۵
	موافق	۲۰۷	۳۳/۵
	کاملاً موافق	۶۳	۱۲/۶
	جمع	۳۸۴	۱۰۰

نمودار ۲-۶- تأثیر دوران قاعدگی بر ازدواج

۴-۵- بررسی تأثیر قاعدگی بر جرم‌ها و مجازات

برای بررسی تأثیر قاعدگی بر جرم‌ها و مجازات، ۲ پرسش مطرح شده است که نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در جدول (۱۳-۲) ارائه شده است. میانگین تأثیر قاعدگی بر طلاق در هریک از این سؤالات بالای ۴/۳۱ است که بزرگ‌تر از حد وسط طیف لیکرت است. مقدار معناداری هم ۰/۰۰۱ به دست آمده که کوچک‌تر از سطح خطای ۰/۰۵ است، بنابراین میانگین مشاهده‌شده معنادار است. مقدار آماره t هم بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ است. به استناد هریک از این یافته‌های آماری با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت: تحمل مجازات در دوران قاعدگی بسیار دشوارتر می‌باشد و حجمه‌های منفی و به‌هم‌ریختگی هورمون‌ها در زنان می‌تواند بر روی آن‌ها اثر گذارد و موجب اعمال مجرمانه شود. ماده ۱۰ آیین‌نامه نحوه اجرای احکام حدود، با اخذ نظر و تأیید پزشکی قانونی، دست قاضی را در صورت وجود موانعی چند، در تعویق مجازات‌ها باز گذاشته است. بند «ج» این ماده از جمله موانع به تعویق افتادن اجرای مجازات شلاق را حیض زنان معرفی کرده است. همچنین ماده ۵۰۱ قانون آیین دادرسی که حیض و استحاضه را از جمله عواملی می‌داند که موجب به تأخیر افتادن مجازات شلاق می‌شود، آشکارا گویای خاص بودن حالت زنان در آن دوران است. علاوه بر آن قید «بیماری» در بند «ث» ماده ۳۸ ق.م.ا که حاوی جهات تخفیف است، مطلق بوده و قانون‌گذار بیماری را مقید به مورد خاص یا حالت خاصی نکرده است که این اطلاق قابلیت و ظرفیت مشمول قرار دادن سندروم پیش از قاعدگی را داراست. به دلیل فرهنگ غلط و شرم زنان شاید کسی از گفتن قاعدگی خود اجتناب کند و همچنین بیان این موضوع که در مواد ذکرشده فقط مجازات‌های حدی شلاق از زنان در حال حیض و نفاس برداشته می‌شود درحالی‌که مجازات‌های حدی فقط در شلاق خلاصه نمی‌شود. مجازات‌های حدی در قانون مجازات اسلامی به چند دسته تقسیم می‌شوند که بنا بر نوع مجازات متفاوت است: (۱) شلاق، (۲) رجم، (۳) صلب و تبعید، (۴) اعدام، (۵) قطع عضو. اگر فرد محکوم به یکی دیگر از حدود باشد، آن حدود هم می‌تواند رنج زن را در ایام عادت ماهانه افزایش دهد و ما نباید بیشتر از درد مجازات، رنج بیشتری را بر فرد بیافزاییم.

همچنین مجازات‌های تعزیری اصلاً شامل این مواد نمی‌شود درحالی‌که در تعزیرات هم مجازات شلاق وجود دارد. در اینجا که اصلاً شلاق‌های تعزیری را هیچ‌کدام از این مواد شامل نمی‌شود. و ممکن است متهم قادر به خرید این شلاق‌های تعزیری نباشد.

در خصوص بند ۱۰ آیین‌نامه نحوه اجرای احکام حدود هم لازم به بررسی است، چراکه اثبات اینکه قاعدگی یک بیماری است که واقعاً توان جسمانی زنان را می‌کاهد، بسیار کار دشواری است و بسیاری از قضات آن را قبول نمی‌کنند، زیرا حکم روشن و واضحی که صراحتاً آن را در زمره‌ی بیماری قرار دهد نداریم و اصل موضوع بر سر اثبات همین بیماری است و متأسفانه هیچ قانونی برای این اهم تصویب نمی‌شود و بعد از سالیان متمادی در حد یک نظریه مشورتی به آن پرداخته شده در این نظریه‌ی مشورتی شماره

۱۴۰۱-۱۶۸-۴۳۰ مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۰۵ بین شده است که نظر به این که یکی از مسائل مهمی که بانوان با آن درگیر هستند، عادت ماهانه است و اغلب بانوان در این مدت و گاه چند روز پیش از آن دچار تغییرات شدید روحی - روانی می‌شوند و از جمله این امر موجب بروز پرخاشگری‌های کلامی و غیر کلامی و گاه به ارتکاب رفتار مجرمانه منجر می‌شود، لذا خواهشمند است این مرجع را ارشاد فرمایید:

۱. آیا وضعیت مذکور مصداق جهات تخفیف بند «ث» ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی می‌شود؟

۲. با توجه به این که حسب ماده ۱۹۵ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ پرسش‌های بازپرس می‌بایست مرتبط با اتهام و در محدوده آن باشد، در صورتی که مقام قضایی رسیدگی‌کننده بزه ارتكابی را ناشی از فشارهای روحی و در نتیجه ابراز رفتار پرخاشگرانه مجرمانه تشخیص دهد، آیا پرسش از متهم در این خصوص نقض اصل مندرج در ماده پیش‌گفته است؟

۳. با توجه به تکلیف مقرر در تبصره یک ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ (ضرورت تصریح به جهات تخفیف در رأی صادره)، آیا اشاره به وضعیت مذکور در رأی، نقض حریم خصوصی افراد و دارای اشکال است؟

• نظریه مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه:

۱. عادت ماهانه در زنان الزاماً موجب تغییرات روحی و روانی و پرخاشگری و ارتکاب اعمال مجرمانه از سوی آنان نیست و تخفیف مجازات در صورت وجود یک یا چند جهت از جهات تخفیف مصرح در ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، امری اختیاری است؛ بنابراین در فرض سؤال، چنانچه قاضی احراز کند وضع خاص متهم یعنی اوضاع و احوال ناشی از عادت ماهانه در ارتکاب جرم مؤثر بوده است، بر اساس بند «ث» ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ می‌تواند مجازات وی را مطابق قانون تخفیف دهد.

۲. پرسش از متهم راجع به انگیزه ارتکاب جرم و حالات روحی و روانی او که احتمالاً در ارتکاب جرم مؤثر بوده و در تعیین مجازات (نوع و میزان) نیز ممکن است مؤثر باشد، با ماده ۱۹۵ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ منافاتی ندارد.

۳. قید جهات تخفیف در حکم دادگاه طبق تبصره یک ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ الزامی است و در فرض سؤال نیز اگر قاضی احراز کند اوضاع و احوال متهم ناشی از عادت ماهانه در ارتکاب جرم مؤثر بوده و آن را از مصادیق بند «ث» ماده پیش‌گفته بداند، ذکر این امر در رأی دادگاه به نحوی که عرفاً باعث هتک حرمت وی نشود، در راستای اعمال تخفیف مجازات قانوناً الزامی است و نقض حریم خصوصی وی محسوب نمی‌شود.

خوشبختانه این نظریه مشورتی در تاریخ ۱۴۰۱/۰۶/۱۴ صادر شده است که می‌تواند به وضعیت زنان بسیار کمک کند و به نظر می‌رسد که واقعا این بحث یک چالش مهم و اساسی است و بسیاری از پرونده‌های دادگاه‌ها را توانسته درگیر کند و کاملاً جای خالی این بحث در قانون‌های ما به چشم می‌خورد و بسیاری از حقوق‌دانان و قضات به آن اذعان داشتند و لزوم دارد که فراتر از یک نظریه مشورتی به آن پرداخته شود و قانون برای آن تصویب شود نظریه‌ی مشورتی شماره ۱۴۰۱-۱۶۸-۴۳۰ مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۰۵ بین شده است که نظر به این که یکی از مسائل مهمی که بانوان با آن درگیر هستند، عادت ماهانه است و اغلب بانوان در این مدت و گاه چند روز پیش از آن دچار تغییرات شدید روحی - روانی می‌شوند و از جمله این امر موجب بروز پرخاشگری‌های کلامی و غیر کلامی و گاه به ارتکاب رفتار مجرمانه منجر می‌شود، لذا خواهشمند است این مرجع را ارشاد فرمایید:

۱. آیا وضعیت مذکور مصداق جهات تخفیف بند «ث» ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی می‌شود؟

۲. با توجه به این که حسب ماده ۱۹۵ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ پرسش‌های بازپرس می‌بایست مرتبط با اتهام و در محدوده آن باشد، در صورتی که مقام قضایی رسیدگی‌کننده بزه ارتكابی را ناشی از فشارهای روحی و در نتیجه ابراز رفتار پرخاشگرانه مجرمانه تشخیص دهد، آیا پرسش از متهم در این خصوص نقض اصل مندرج در ماده پیش گفته است؟

۳. با توجه به تکلیف مقرر در تبصره یک ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ (ضرورت تصریح به جهات تخفیف در رأی صادره)، آیا اشاره به وضعیت مذکور در رأی، نقض حریم خصوصی افراد و دارای اشکال است؟

• نظریه مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه:

۱. عادت ماهانه در زنان الزاماً موجب تغییرات روحی و روانی و پرخاشگری و ارتكاب اعمال مجرمانه از سوی آنان نیست و تخفیف مجازات در صورت وجود یک یا چند جهت از جهات تخفیف مصرح در ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، امری اختیاری است؛ بنابراین در فرض سؤال، چنانچه قاضی احراز کند وضع خاص متهم یعنی اوضاع و احوال ناشی از عادت ماهانه در ارتكاب جرم مؤثر بوده است، بر اساس بند «ث» ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ می‌تواند مجازات وی را مطابق قانون تخفیف دهد.

۲. پرسش از متهم راجع به انگیزه ارتكاب جرم و حالات روحی و روانی او که احتمالاً در ارتكاب جرم مؤثر بوده و در تعیین مجازات (نوع و میزان) نیز ممکن است مؤثر باشد، با ماده ۱۹۵ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ منافاتی ندارد.

۳. قید جهات تخفیف در حکم دادگاه طبق تبصره یک ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ الزامی است و در فرض سؤال نیز اگر قاضی احراز کند اوضاع و احوال متهم ناشی از عادت ماهانه در ارتكاب جرم مؤثر بوده و آن را از مصادیق بند «ث» ماده پیش گفته بداند، ذکر این امر در رأی دادگاه به نحوی که عرفاً باعث هتک حرمت وی نشود، در راستای اعمال تخفیف مجازات قانوناً الزامی است و نقض حریم خصوصی وی محسوب نمی‌شود.

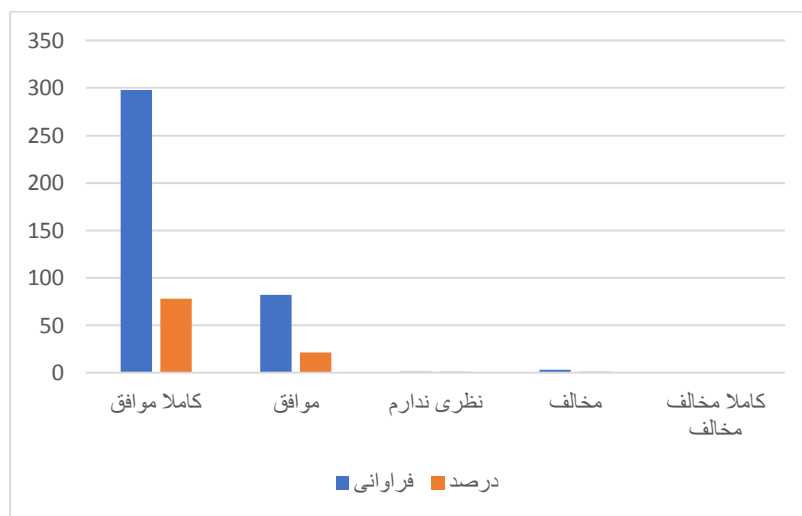
خوشبختانه این نظریه مشورتی در تاریخ ۱۴۰۱/۶ صادر شده است که می‌تواند به وضعیت زنان بسیار کمک کند و به نظر می‌رسد که واقعا این بحث یک چالش مهم و اساسی است و بسیاری از پرونده‌های دادگاه‌ها را توانسته درگیر کند و کاملاً جای خالی این بحث در قانون‌های ما به چشم می‌خورد و بسیاری از حقوق‌دانان و قضات به آن اذعان داشتند و لزوم دارد که فراتر از یک نظریه مشورتی به آن پرداخته شود و قانون برای آن تصویب شود زیرا این نظریه هم نمی‌تواند به‌طور شایسته از این حق بانوان؛ که این شرایط را برایش در جرم انگاری و تخفیف و تعدیل مجازات لحاظ کنند؛ دفاع کند و ما هیچ قانون حمایت‌گرانه‌ای نداریم و نظریات مشورتی هیچ‌گونه الزام قانونی ندارد. پس می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به سلب تکالیف دینی از طرف شارع که یکی از حکمت‌های آن می‌تواند ایجاد مشقت برای زنان باشد و ادله پزشکی که بیان می‌دارد قاعدگی شامل تغییرات فیزیکی (جسمی)، روانی و رفتاری است و نشانه‌های کلاسیک نشانگان پیش‌قاعدگی اغلب با تنش، تحریک‌پذیری، خشم، افسردگی، احساس عدم کنترل خویش، میل شدید به مواد غذایی، تورم، درد پستان‌ها و سردرد می‌باشد (دیکرسون، ۲۰۰۳). ادله روانشناسی بر تحت تأثیر قرار گرفتن روح زنان در این ایام و همچنین اثبات دو چندان شدن میزان ناراحتی مجازات در دوران قاعدگی و تحت هجمه‌های منفی قرار گرفتن زنان، بی‌توجهی به عاقبت کارها و ... از طریق یافته‌های آماری؛ خلأ حقوق قاعدگی در نظام حقوقی کشور کاملاً احساس می‌شود.

جدول ۲-۱۳- بررسی تأثیر قاعدگی بر جرم‌ها و مجازات

شماره سؤال	میانگین	آماره آزمون	درجه آزادی	مقدار معناداری یک‌طرفه
سؤال ۲۰	۴/۷۶	۷۰/۵۶۶	۳۸۳	<۰/۰۰۱
سؤال ۳	۴/۳۱	۲۴/۰۱۷	۳۸۳	<۰/۰۰۱

جدول ۲-۱۴- بررسی عدم اجرای مجازات در دوران قاعدگی

متغیر	سطح متغیر	فراوانی	درصد
عدم اجرای مجازات در دوران قاعدگی	کاملاً مخالف	۰	۰
	مخالف	۳	۳/۲
	نظری ندارم	۱	۶/۵
	موافق	۸۲	۲۲/۶
	کاملاً موافق	۲۹۸	۶۸/۴
	جمع	۳۸۴	۱۰۰

نمودار ۲-۷- بررسی عدم اجرای مجازات در دوران قاعدگی

۴-۶- بررسی انجام معاملات در دوران قاعدگی

برای بررسی انجام معاملات در دوران قاعدگی یک پرسش مطرح شده است که نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در جدول (۱۵-۲) ارائه شده است. میانگین تأثیر قاعدگی بر طلاق در هریک از این سؤالات بالای ۳/۹۴ است که بزرگ‌تر از حد وسط طیف لیکرت است. مقدار معناداری هم ۰/۰۰۱ به دست آمده که کوچک‌تر از سطح خطای ۰/۰۵ است، بنابراین میانگین مشاهده شده معنادار است. مقدار آماره t هم بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ است. به استناد هریک از این یافته‌های آماری با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت: انجام معاملات در این دوران خوب نیست چراکه به دلیل رنجش‌های جسمانی و روحی فرد نمی‌تواند به‌خوبی در مورد ابعاد مختلف معامله خود تمرکز کند. با توجه به یافته‌های پژوهش، در این دوران عدم درک صحیح و اثراتی که بر روان زنان دارد منجر می‌شود که زنان تصمیمات درست و منطقی نداشته باشند و معاملات صحیح و نافذی در این دوران انجام ندهند.

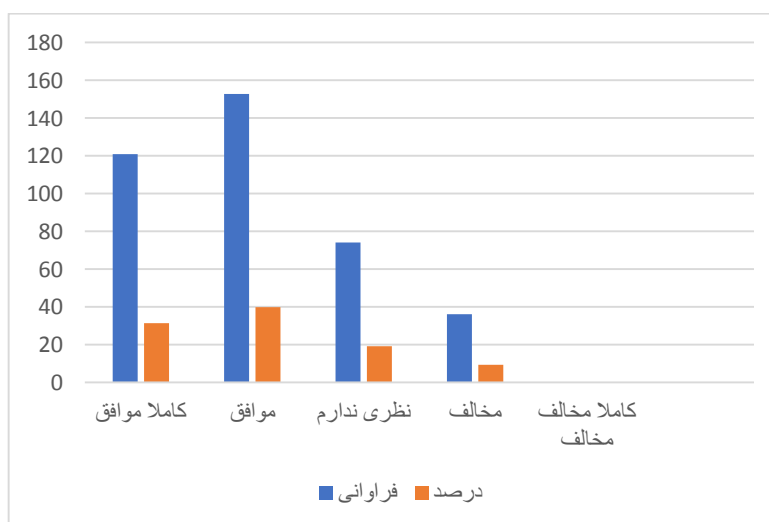
انجام معاملات با توجه به شرایط خانم‌ها در این زمان ممکن سبب بروز مشکلاتی در عقدنامه، متضرر شدن‌های مالی و... شود که خود سبب تحت تأثیر قرار دادن مسئولیت‌های حقوقی آن‌ها نسبت به افراد شود. البته لازم است ذکر کنیم این به معنای محجوریت خانم‌ها در این دوران نیست بلکه فشارهای روحی و جسمی ناشی از قاعدگی، می‌تواند سبب عدم تمرکز آن‌ها باشد.

جدول ۲-۱۵- بررسی انجام معاملات در دوران قاعدگی

شماره سؤال	میانگین	آماره آزمون	درجه آزادی	مقدار معناداری یک طرفه
سؤال ۱۹	۳/۹۴	۱۹/۶۲۱	۳۸۳	$<0/001$

جدول ۲-۱۶- بررسی اثرگذاری قاعدگی بر معاملات

متغیر	سطح متغیر	فراوانی	درصد
بررسی اثرگذاری قاعدگی بر معاملات	کاملاً مخالف	۰	۰
	مخالف	۳۶	۹/۳۷
	نظری ندارم	۷۴	۱۹/۲۷
	موافق	۱۵۳	۳۹/۸۴
	کاملاً موافق	۱۲۱	۳۱/۵۱
	جمع	۳۸۴	۱۰۰

نمودار ۲-۸- بررسی اثرگذاری قاعدگی بر معاملات

۴-۷- بررسی راندمان کاری و میزان مرخصی‌ها در دوران عادت ماهیانه

برای بررسی راندمان کاری و میزان مرخصی‌ها در دوران عادت ماهیانه سه پرسش مطرح شده است، که نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در جدول (۱۷-۲) ارائه شده است. میانگین تأثیر قاعدگی بر طلاق در هریک از این سؤالات بالای ۴/۲۶ است که بزرگ‌تر از حد وسط طیف لیکرت است. مقدار معناداری هم $0/001$ به دست آمده که کوچک‌تر از سطح خطای $0/05$ است، بنابراین میانگین مشاهده شده معنادار است. مقدار آماره t هم بالاتر از مقدار بحرانی $1/96$ است. به استناد هریک از این یافته‌های آماری با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت: وجود مرخصی‌های خاص و ویژه برای زنان در دوران قاعدگی اهمیت به سزایی دارد اما در قانون اداری و استخدامی هیچ‌گونه مرخصی برای این دوره خاص زنان در نظر گرفته نشده است و قانون در این خصوص بسیار ناقص می‌باشد. همچنین جدول زیر نشان می‌دهد که قاعدگی تأثیر مثبت و معناداری بر کاهش راندمان کاری زنان در این دوران دارد ($p < 0/001$). با قرار دادن مرخصی‌های خاص قاعدگی، می‌توان بر افزایش راندمان کاری کمک کرد.

با توجه به داده‌های حجم نمونه، امروزه بیشتر زنان فعالیت اجتماعی دارند و شاغل هستند، پس چنانچه حمایت قانونی یا درمانی نشوند، جامعه دچار آسیب خواهد شد. همچنین زنان به دلیل تفاوت فیزیولوژیکی و جسمانی هم‌سطح مردان نیستند بلکه برتری‌ها و کاستی‌هایی دارند؛ لذا استخدام با شرایط یکسان و متساوی برای هر دو جنس، بالاترین اجحاف و خیانت به جامعه زنان است. برخی از سیاست‌های مرخصی قاعدگی با اهداف مثبت نوشته شده‌اند. فرصت مرخصی یا انعطاف‌پذیری در محل کار باعث می‌شود زنان بتوانند مرخصی پزشکی خود را برای بیماری‌های غیر مرتبط با قاعدگی رزرو کنند. به‌علاوه این سیاست‌ها با ارائه فرصت‌های اضافی برای مراقبت از خود مثل اتاق‌های رفاه و انعطاف‌پذیری در محل کار و صحبت عادی در مورد قاعدگی، آسایش زنان را افزایش می‌دهند. در تحقیقی آماری در کشور آمریکا از شرکت‌کنندگان پرسیده شد که در مورد مرخصی قاعدگی و تأثیر آن در ایالات متحده چه فکر می‌کنند؟

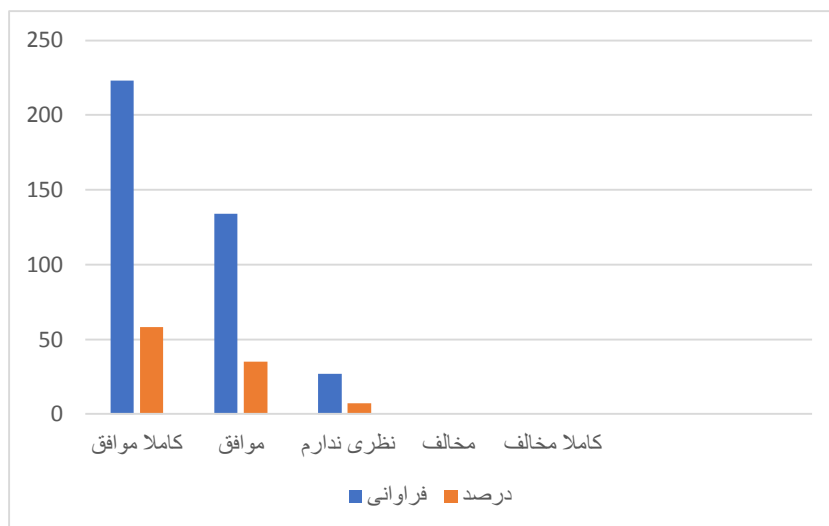
۲۳ درصد از شرکت‌کنندگان معتقد بودند که در محل کار مقابله با علائم و بهبود کلی رفاه، اثرات مثبتی برای زنان خواهد داشت. برخی از حامیان مرخصی قاعدگی استدلال می‌کنند که چنین سیاست‌هایی با کاهش انگ و تشویق به صحبت باز از قاعدگی می‌تواند به نفع زنان باشد (جاوید و اشرفی، ۱۳۹۳: ۴۱)؛ که این حق در مرخصی‌های اداری ایران تعریف نشده و حتی در قوانین کیفری ما جایگاهی ندارد. اتاق‌های رفاه و استراحت در محل کار جایگزین‌های خوبی برای مرخصی قاعدگی هستند. اتاق‌هایی که افراد بتوانند از نظر جسمی و ذهنی و احساسی مدتی از کار دور باشند. همچنین باید در اتاق‌های رفاه حمام و محصولات قاعدگی و پدهای گرم و مسکن‌ها هم موجود باشند. شرکت‌ها و سازمان‌هایی که مرخصی قاعدگی را اجرا می‌کنند، باید پیش از تحقیقات، تبعیض قاعدگی را در قوانین ضد تبعیض خود در کنار آموزش لحاظ کنند. برای اینکه سیاست‌های مرخصی قاعدگی برای رفاه قاعدگی مفید باشند، نگرش‌ها و باورهای فرهنگی نسبت به قاعدگی باید تغییر کنند. تحقیقات کمی در رابطه با نفع و ضرر مرخصی‌های قاعدگی در محل کار است؛ اما اطلاعات زیادی در مورد تبعیض جنسیتی به‌واسطه قاعدگی وجود دارد (رجاییان و همکاران، ۱۳۹۷، ۱۵).

جدول ۲-۱۷- راندمان کاری و میزان مرخصی‌ها در دوران عادت ماهیانه

حقوق اداری (شماره سؤال)	میانگین	آماره آزمون	درجه آزادی	مقدار معناداری یک‌طرفه
مرخصی‌ها (سؤال ۱۶)	۴/۵۱	۴۷/۲۱۷	۳۸۳	<۰/۰۰۱
مرخصی‌ها (سؤال ۱۷)	۴/۲۶	۲۹/۵۷۱	۳۸۳	<۰/۰۰۱
کاهش راندمان کاری (سؤال ۱۸)	۴/۵۸	۳۶/۵۱۴	۳۸۳	<۰/۰۰۱

جدول ۲-۱۸- وجود مرخصی ویژه بانوان در دوران قاعدگی

متغیر	سطح متغیر	فراوانی	درصد
تأثیر مرخصی در دوران قاعدگی	کاملاً مخالف	۰	۰
	مخالف	۰	۰
	نظری ندارم	۲۷	۷/۰۳
	موافق	۱۳۴	۳۴/۸۹
	کاملاً موافق	۲۲۳	۵۸/۰۷
	جمع	۳۸۴	۱۰۰

نمودار ۲-۹- وجود مرخصی ویژه بانوان در دوران قاعدگی

۴-۸- تأثیرات قاعدگی بر احساسات

در این قسمت از پرسش نامه ۸ گویه طراحی شده بود که احساسات و عواطف و رفتارهای زنان و دختران را در این دوران می‌سنجید. میانگین در هریک از این سؤالات بالای ۳/۹۱ است که بزرگ‌تر از حد وسط طیف لیکرت است. مقدار معناداری هم ۰/۰۰۱ به دست آمده که کوچک‌تر از سطح خطای ۰/۰۵ است، بنابراین میانگین مشاهده شده معنادار است. مقدار آماره t هم بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ است. احساس تنهایی، تعارض در تصمیم‌گیری، مهم نبودن نتیجه کارها و فکر نکردن به عواقب کار، احساس یأس و ناامیدی و... در دوران قاعدگی مواردی هستند که برای خانم‌ها اتفاق می‌افتد.

هدف از طرح این سؤالات در پرسشنامه، تأیید مطالب پزشکی و روانشناسی بر تحت تأثیر قرار گرفتن جسمی و روحی زنان در قاعدگی، با داده‌های آماری بوده است. با استفاده از داده‌های آماری و آزمون t در تأیید مطالب پزشکی و نشان بالای فراگیری این احساسات، می‌توانیم وضعیت جسمانی متهم را در روند پرونده (جرم انگاری، تعلیق توقف یا تخفیف مجازات)، مورد توجه قرار دهیم. هم‌چنین می‌توان وضعیت بیمارگونه شخص در دوران قاعدگی را تأیید نمود و علاوه بر زمان و مکان که گاهی بر روی میزان مجازات و شروط وقوع جرائم و جرم انگاری‌ها مؤثر است، عنصر قاعدگی در زنان را هم در پرونده‌های قضائی و خانوادگی مؤثر بدانیم.

جدول ۲-۱۹- تأثیر قاعدگی بر احساسات و رفتارها

احساسات و رفتارها	شماره سؤال	میانگین	آماره آزمون	درجات آزادی	سطح معناداری
احساس تنهایی	۱	۳/۹۱	۱۸/۱۴۸	۳۸۳	۰/۰۰۱
تعارضات در تصمیم‌گیری	۶	۴/۰۰	۱۷/۵۰۴	۳۸۳	۰/۰۰۱
تحت تأثیر هجمه‌های منفی قرار گرفتن	۴	۴/۵۳	۴۰/۱۰۴	۳۸۳	۰/۰۰۱

۵- نتیجه‌گیری آزمون t تک نمونه‌ای

بر اساس جدول آزمون t تک نمونه‌ای می‌توان گفت برای سؤالات ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۵ که به مشکلات زناشویی در دوران قاعدگی اشاره دارد، فرضیه محقق (H_1) رد نشد که نشان می‌دهد در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه اول پژوهش تأیید می‌گردد.

برای سؤالات ۱ تا ۸، سؤال ۱۱ و سؤالات ۱۶ تا ۲۰ که به مشکلات روحی و جسمانی دوران قاعدگی اشاره دارد، فرضیه محقق (H_1) رد نشد که نشان می‌دهد در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه دوم پژوهش تأیید می‌گردد.

- فرضیه اول طراحی پرسشنامه: تأثیر قاعدگی بر خانواده و مشکلات زناشویی.
- فرضیه دوم طراحی پرسشنامه: تأثیر مثبت قاعدگی بر مشکلات روحی و جسمانی.

نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از آزمون آماری که در قالب یک پرسشنامه‌ی ۲۰ سؤالی محقق ساخته در مورد تأثیرات قاعدگی بر حوزه‌های مختلف بود، به شرح زیر است:

(الف) بررسی تأثیر وضعیت قاعدگی بر طلاق: برای بررسی وضعیت تأثیر قاعدگی بر طلاق، ۵ پرسش مطرح شده است که نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در جدول (۶-۲) ارائه شده است. میانگین تأثیر قاعدگی بر طلاق در هریک از این سؤالات بالای ۴/۱۱ است که بزرگ‌تر از حد وسط طیف لیکرت است. مقدار معناداری هم ۰/۰۰۱ به دست آمده که کوچک‌تر از سطح خطای ۰/۰۵ است، بنابراین میانگین مشاهده‌شده معنادار است. مقدار آماره t هم بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ است. به استناد هریک از این یافته‌های آماری با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت: بیشتر دعاوی زناشویی شاید در این برهه‌ی زمانی اتفاق می‌افتد چراکه احساس تنهایی، دوری از همسر، ترک روابط زناشویی و عدم رغبت به آن در ایام قاعدگی زنان رخ می‌دهد؛ حتی اگر حکم بطلان طلاق در زمان عادت ماهیانه از طرف خداوند نبود باز هم زنان خودشان به این امر واقف هستند که در این دوران نباید تصمیمی بر جدایی گرفته شود و این حالات روحی و فشارهای عصبی چه شدید و چه خفیف کاملاً بر آن‌ها چیره می‌شود. در نتیجه ماده‌ی ۱۱۴۰ قانون مدنی که برگرفته از فقه ماست، می‌تواند به نوعی حامی و حمایت‌گر بنیان خانواده باشد.

(ب) بررسی تأثیر وضعیت قاعدگی بر ازدواج: برای بررسی تأثیر قاعدگی بر ازدواج، ۲ پرسش مطرح شده است که نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در جدول (۸-۴) ارائه شده است. میانگین تأثیر قاعدگی بر ازدواج در هریک از این سؤالات بالای ۳/۸۰ است که بزرگ‌تر از حد وسط طیف لیکرت است. مقدار معناداری هم ۰/۰۰۱ به دست آمده که کوچک‌تر از سطح خطای ۰/۰۵ است، بنابراین میانگین مشاهده‌شده معنادار است. مقدار آماره t هم بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ است. به استناد هریک از این یافته‌های آماری با اطمینان ۹۰٪ می‌توان گفت: که زنان ترجیح می‌دهند تصمیم بر ازدواج در این دوران نگیرند و تصمیمات جدی در خصوص زندگی خود نداشته باشند و به آن با ذهن آرام‌تری فکر کنند. پس بهتر است قوانینی ثبت شود که دختران حتماً قبل از ازدواج خود به مراکز مشاوره مراجعه کنند و این حق می‌تواند بر عهده‌ی دولت‌ها باشد که خدمات رایگان برای دختران جامعه‌ی خود برای زندگی بهتر بدهند. هدف از این سؤال در این پرسشنامه بیشتر تحت تأثیر قرار گرفتن احوال شخصیه در ایام قاعدگی می‌باشد.

(ج) بررسی تأثیر قاعدگی بر جرم‌ها و مجازات: برای بررسی تأثیر قاعدگی بر جرم‌ها و مجازات، ۲ پرسش مطرح شده است که نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در جدول (۱۰-۲) ارائه شده است. میانگین تأثیر قاعدگی بر طلاق در هریک از این سؤالات بالای ۴/۳۱ است که بزرگ‌تر از حد وسط طیف لیکرت است. مقدار معناداری هم ۰/۰۰۱ به دست آمده که کوچک‌تر از سطح خطای ۰/۰۵ است، بنابراین میانگین مشاهده‌شده معنادار است. مقدار آماره t هم بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ است. به استناد هریک از این یافته‌های آماری با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت: تحمل مجازات در دوران قاعدگی بسیار دشوارتر می‌باشد و هجمه‌های منفی و به‌هم‌ریختگی هورمون‌ها در زنان می‌تواند بر روی آن‌ها اثر گذارد و موجب اعمال مجرمانه شود؛ اما متأسفانه هیچ قانونی برای این اهم تصویب نمی‌شود و بعد از سالیان متمادی در حد یک نظریه مشورتی به آن پرداخته شده و حتی آن نظریه هم نمی‌تواند به‌طور شایسته از این حق بانوان؛ که این شرایط را برایش در جرم‌انگاری و تخفیف و تعدیل مجازات لحاظ کنند؛ دفاع کند زیرا نظریات مشورتی الزام‌آور نیستند و ما هیچ قانون حمایت‌گرانه‌ای نداریم.

(د) بررسی انجام معاملات در دوران قاعدگی: برای بررسی انجام معاملات در دوران قاعدگی یک پرسش مطرح شده است. به استناد هریک از این یافته‌های آماری با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت: انجام معاملات در این دوران خوب نیست چراکه به دلیل رنجش‌های

جسمانی و روحی فرد نمی‌تواند به خوبی در مورد ابعاد مختلف معامله خود تمرکز کند. با توجه به یافته‌های پژوهش، در این دوران عدم درک صحیح و اثراتی که بر روان زنان دارد منجر می‌شود که زنان تصمیمات درست و منطقی نداشته باشند.

انجام معاملات با توجه به شرایط خانم‌ها در این زمان ممکن سبب بروز مشکلاتی در عقدنامه، متضرر شدن‌های مالی و... شود که خود سبب تحت تأثیر قرار دادن مسؤولیت‌های حقوقی آن‌ها نسبت به افراد شود. البته لازم است ذکر کنیم این به معنای محجوریت خانم‌ها در این دوران نیست بلکه فشارهای روحی و جسمی ناشی از قاعدگی، می‌تواند سبب عدم تمرکز آن‌ها باشد.

هـ) برای بررسی راندمان کاری و میزان مرخصی‌ها در دوران عادت ماهیانه: سه پرسش مطرح شده است که نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در جدول (۱۴-۲) ارائه شده است. میانگین تأثیر قاعدگی بر طلاق در هریک از این سؤالات بالای ۴/۲۶ است که بزرگ‌تر از حد وسط طیف لیکرت است. مقدار معناداری هم ۰/۰۰۱ به دست آمده که کوچک‌تر از سطح خطای ۰/۰۵ است، بنابراین میانگین مشاهده شده معنادار است. مقدار آماره t هم بالاتر از مقدار بحرانی ۱/۹۶ است. به استناد هریک از این یافته‌های آماری با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت: وجود مرخصی‌های خاص و ویژه برای زنان در دوران قاعدگی اهمیت بسزایی دارد اما در قانون اداری و استخدامی هیچ‌گونه مرخصی برای این دوره خاص زنان در نظر گرفته نشده است و قانون در این خصوص بسیار ناقص می‌باشد. همچنین جدول زیر نشان می‌دهد که قاعدگی تأثیر مثبت و معناداری بر کاهش راندمان کاری زنان در این دوران دارد ($p > ۰/۰۰۱$).

با توجه به داده‌های حجم نمونه، امروزه بیشتر زنان فعالیت اجتماعی دارند و شاغل هستند، پس چنانچه حمایت قانونی یا درمانی نشوند، جامعه دچار آسیب خواهد شد. همچنین زنان به دلیل تفاوت فیزیولوژیکی و جسمانی هم‌سطح مردان نیستند بلکه برتری‌ها و کاستی‌هایی دارند؛ لذا استخدام با شرایط یکسان و متساوی برای هر دو جنس، بالاترین اجحاف و خیانت به جامعه زنان است که این حق در مرخصی‌ها تعریف نشده و حتی در قوانین کیفری ما جایگاهی ندارد.

ملاحظات اخلاقی: در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

تعارض منافع: هیچ‌گونه تعارض منافع احتمالی در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نشده است.

سهم نویسندگان: پژوهش حاضر بصورت مشترک توسط نگارندگان سامان یافته است.

منابع و مأخذ

قرآن کریم

الف. منابع فارسی

- الوانی، سید مهدی (۱۳۹۰). «نقش زنان در توسعه». نشریه تدبیر، ۲(۱۱۳): ۱۲-۲۴.
- بست، جان دبلیو (۱۳۷۴). روش‌های تحقیق در علوم تربیتی و رفتاری. ترجمه‌ی حسن پاشا و نرگس طالقانی، چاپ ششم، تهران: جوانه رشد.
- تاراج، شیرین؛ زارع، حسین و کرمی‌نوری، رضا (۱۳۸۷). «تأثیر نشانگان پیش از قاعدگی بر عملکرد حافظه‌ی روزمره و رویدادی». پژوهش در سلامت روان‌شناختی، ۲(۲): ۱۵-۲۷.
- جان‌قربان، رکسانا و لطیف‌نژاد رودسری، رباب (۱۳۹۳). «مروری بر مفهوم و ساختار حقوق باروری و جنسی در اسناد بین‌المللی حقوق بشر»، مجله زنان، ۱۷(۱۰۰): ۱۶-۲۶.
- جاوید، محمدجواد (۱۳۸۸). نظریه نسبیت در حقوق شهروندی مبتنی بر اطلاق در حقوق طبیعی، تهران: بی‌نا.

- جاوید، محمدجواد و اشرفی، عباس (۱۳۹۳). «تبعیض مثبت به نفع زنان». فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، ۱۷(۶۶): ۱۹۳-۱۵۷.
- خلیلی، ناصر و دانشوری، ابراهیم (۱۳۷۸). روش تحقیق و کاربرد آن در مدیریت. چاپ اول، تهران: آروین گرایش.
- رجاییان، عسل؛ نورشاهی، مریم و زاهدی، هادی (۱۳۹۰). «بررسی ارتباط میان شیوع سندروم پیش از قاعدگی با توان هوازی دختران ورزشکار و غیر ورزشکار». مامایی و نازایی / ایران، ۱۴(۵): ۱۶-۲۴.
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه (۱۴۰۲). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. چاپ اول، تهران: نشر آگه.
- شیخ صدوق، محمد بن علی (۱۳۸۳). علل الشریع. جلد اول، قم: مکتب الحیدریه.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۴). تفسیر نمونه. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- نقیعی، سید ابوالقاسم و زمانی، زری (۱۳۹۰). «نقش وفاداری در اعتمادآفرینی و راهبردهای توسعه آن در نهاد خانواده». ۱۳(۵۲): ۷-۵۳.

ب. منابع انگلیسی

- Dickerson, L. M; Mazyck, P. J & Hunter, M. H (2003). "Premenstrual Syndrome". *American Academy of Family Physician*, 67.
- Merck Manual Professional (2005, November). *Menstrual Abnormalities*.